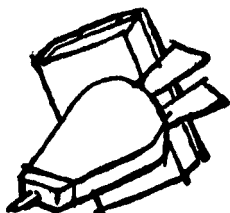

BERTSOLARIAK

BERTSOLARI TXAPELKETA

(1967-VI-11)

AUSPOA LIBURUTEGIA

BERTSOLARI-TXAPELKETA

(1967-VI-11)

AUSPOA LIBURUTEGIA

67

COLECCION AUSPOA

**Administración: Plaza de Santa María, 2 - Tolosa
(Guipúzcoa-España) Tel. 661612**

**Dirección literaria: Rvdo. P. Antonio Zavala, S.J.
Colegio de S. Ignacio. Ategorrieta.—San Sebastián**

Ordaindu bearrak:

**Urte betekoa: 280 pezeta   Atzerrian: 380 pezeta
Ongilleak: 500   "   Ale bakarra: 35   "**

BERTSOLARIAK

BERTSOLARI-TXAPELKETA

(1967-VI-11)

AUSPOA LIBURUTEGIA
1967

Depósito Legal S. S. 503/67

**IZARRA - Peña y Goñi, 13
SAN SEBASTIAN - 1967**

ARKIBIDEA

ITZAURREA	9
GOIZEKO SAIOA	
Asiera	21
Agurra	24
Puntua zortzi bertsolariari	29
Mattin eta Lopategi	33
Gorrotxategi ta Xalbador	41
Garmendia ta Arozamena	49
Mugartegi ta Madariaga	56
Goizeko saioaren bukaera	64
ARRATSALDEKO LENENGO SAIOA	
Agurra	69
Lazkao-Txiki ta Lopategi	72
Gorrotxategi ta Xalbador	80
Lazkao-Txiki	88
Lopategi	91
Gorrotxategi	94
Xalbador	97
ARRATSALDEKO BIGARREN SAIOA	
Asiera	103
Uztapide ta Xalbador	105
Uztapide	111
Xalbador	116
Sariak	121
DOÑUAK	127

ITZAURREA

Nekez arki diteke, nik uste, azkeneko Bertsolari-txapelketaren berri ez duan euskaldunik. Liburu au nola egiña dan adieraztea izango da, beraz, nere oraingo eginkizun guzia.

Txapelketako bertso guziak magnetofonoz jaso ziran. Gero, etxean, paperera pasa nituan, itz bakar bat aldatu gabe noski.

Urrena, herriz, iru lagunek bakarrak baño entzumen erneagoa baitute, Juan Maria Lekuona, Franzisko Mujika ta Jesus Elosegia jaunengana jo nuan, eta laurok, bertsoak magnetofonotik berriro entzunaz, nik egin-dako kopia aztertu genduan; baita an da emen zuzenketa batzuk egin ere. Iru jaun aueri nere eskerrak biotz-biotzetik.

Ta, azkenik, ola zuzendutako kopia, bertsolari bakoitzari erakutsi zaio, beragana

joanda ta bere bertsoak magnetofonotik entzun-araziaz: ez, noski, naierara aldatzeko, paperean kantatu zituan bezelaxe ote zeuden esateko baizik. Ta zenbaitek, guk oker jarritako zerbait arkitu zuten, baita guk dudan genduan guzia argitu ere.

Liburu au, bertsolarien on-iritziarekin dator, beraz; bertsolariak onartua da. Ta, egia esan, orren bearrik izan duan txapelketarik iñoiz izan bada, onako au degu, noski.

* * *

Bertsolariak erabili zituzten doñuak, ogei ta zazpi izan ziran guzira. Auek ere, magnetofonotik artuak ditugu, noski.

Saioetan oi danez, doñu oietako batzuk bein baño geiagotan kantatu ziran. Orregatik, liburu-atzenerako utzi ditugu, guziak segirari jarriaz. Bertso-alboetan, berriz, lumero bat ipini degu. Onek, bertsoari dagokion doñua, liburu-bukaeran zenbatgarren dagoan adierazten du.

Bertsolariak, aldaketa askorekin kantatzen dituzte doñuak: bi bertsolarik ez dute sekulan doñu herra berdin kantatzen; ta, arrigarriagoa dana, bertsolari batek, doñu bat bi aldiz kantatzen badu, batetik bestera aldatu egiten du askotan.

Aldaketa oiek guziak ezin jarri zitezkean, noski, emen. Orregatik, doñu bakoitzetik egokien iduritu zaigun era aukeratu degu. Bañan bi edo iru alditan, alkarren artean alde aundia baitzuten, bi era jarri ditugu.

Doñuekiko lan au, Manuel Yaben eta An-brosio Zatarain jaunei zor diet. Eskerrik asko, biotz-biotzez.

Antonio Zavala, S.J.

* * *

Irakurlcak dakienez, Donostia'ko txapelketa nagusi onen aurretik beste txapelketa asko egiñak ziran euskal probintzietan. Ona emen oien berri:

BIZKAIAN

Euba'n, 1966'ngo. Maiatzaren 1'an:

Julian Martitegi, Mañaria'koa, txapeldun.

Jose Alberdi, Mañaria'koa, bigarren.

Manuel Sarrionandia, Iyorreta'koa (1).

---

(1) Lenengo ta bigarren lekuan, txapelketa bakoitzeko txapelduna ta bigarrena jartzen degu. Andik aurrera izenak nolanai jarriak daude. Tokiak ez du esan nai bertsolari bakoitza zenbatgarren gelditu zan. Guziak berdin, beraz, besterik gatziatzen ez bada beintzat.

Markiña'n, 1966'ngo. Uztaillaren 24'an:

Gregorio Larrañaga, Markiña'koa, txapeldun.

Anastasio Egia, Markiña'koa, bigarren.

Anjel Korkostegi, Etxebarria'koa.

Inazio Unamuno, Etxebarria'koa.

Zeanuri, 1966'ngo. Abuztuaren 15'an.

Jose Maria Gurtubay, Lemona'koa, txapeldun.

Pablo Intxaurreaga, Zeberio'koa, bigarren.

Sabino Bilbao, Zeanuri'koa.

Ramon Iturriaga, Dima'koa.

Mungia'n, 1966'ngo. Abuztuaren 21'an:

Abel Enbeita, Muxika'koa, txapeldun.

Felix Ortuzar, Muxika'koa, bigarren.

Nikolas Ibarguengoitia, Muxika'koa.

Juan Ormaetxe, Mungia'koa.

Eusebio Zubiaga, Urduliz'koa.

Leketio'n, 1966'ngo. Agorraren 8'an, Azkenaren aurrekoa:

Jose Maria Arregi, Berriatua'koa, txapeldun, azkenerrako aukeratua.

Abel Muniategi, Ereño'koa, bigarren, azkenerrako aukeratua.

Abel Enbeita, au ere bigarren, azkenerrako aukeratua.

Jose Maria Gurtubay, azkenerako aukeratua.

Gregorio Larrañaga, azkenerako aukeratua.

Julian Martitegi, azkenerako aukeratua.

Basilio Pujana, Zeanuri'koa.

Durango'n, 1966'ngo. Urriaren 30'an, Azkena:

Juan Lopategi, Muxika'koa, txapeldun.

Juan Mugartegi, Berriatua'koa, bigarren.

Abel Muniategi.

Jose Maria Arregi.

Abel Enbeita.

Jose Maria Gurtubay.

Gregorio Larrañaga.

Julian Martitegi.

NAPARROAN

Igantzi'n, 1966'ngo. Maiatzaren 15'an:

Migel Arozamena, Lesaka'koa, txapeldun.

Manuel Arozamena, Lesaka'koa, bigarren.

Bautista Madariaga, Arantza'koa.

Dionisio Mujika, Asteasu'n jaio ta Lesaka'n bizi dana.

Roman Mihura, Lekaroz'koa.

Juan Sansiñena, Arantza'koa.

Lakuntza'n, 1966'ngo. Garagarrillaren 19'an:

Andres Narbarte "Xalto", Goizueta'koa,
txapeldun.

Martin Oreja, Errazkin'goa, bigarren.

Anjel Aldaz, Yaben'goa.

Martin Goikoetxea, Gorriti'koa.

Iruñea'n, 1966'ngo. Azaroaren 13'an:

Migel Arozamena, txapeldun.

Andres Narbarte "Xalto", bigarren.

Bautista Madariaga, irugarren.

Anjel Aldaz.

Manuel Arozamena.

Manuel Huizi, Arano'koa.

Martin Oreja.

GIPUZKOAN

Bergara'n, 1966'ngo. Maiatzaren 30'an:

Jose Luis Gorrotxategi, Osintxu'koa (Bergara), txapeldun.

Bitor Agirre, Brinkola'koa, bigarren.

Jesus Alberro, Brinkola'koa.

Iñaki Azarola, Brinkola'koa.

Gregorio Etxeberria, Abalzisketa'n jaio ta
Mondragoe'n bizi dana.

Santiago Iparragirre, Oiartzun'en jaio ta
Eskoriaza'n bizi dana.

Billabona'n, 1966'ngo. Uztaillaren 17'an:

Fermin Muñoa, Berrobi'koa, txapeldun.
Bitor Ibarbia, Berrobi'koa, bigarren.
Iñaki Odriozola, Alzo'koa.
Juan Artola, Bedaio'koa.
Lazaro Azurmendi, Berastegi'koa.
Jesus Egiguren, Tolosa'koa.
Ramon Etxeberria, Ernialde'koa.
Antonio Bidaola, Lizartza'koa.
Patrizio Sarasola, Billabona'koa.

Ordizia'n, 1966'ngo. Uztaillaren 27'an:

Jose Intxausti, Bergara'koa, txapeldun.
Franzisko Iraola, Zaldibia'koa, bigarren.
Ibon Goikoetxea, Ataun'goa.
Jose Maria Aranburu, Zaldibia'koa.
Juan Bautista Artano, Zaldibia'koa.
Antonio Barandiaran, Olaberri'koa.
Inazio Intxausti, Segura'koa.
Jose Antonio Luluaga, Legorreta'koa.
Marzelino Murua, Zaldibia'koa.

Errenteria'n, 1967'ngo. Otsaillaren 26'an:

Kosme Lizaso, Oiartzun'goa, txapeldun.
Santiago Zabala, Lezo'koa, bigarren.
Jose Usabiaga "Zamalbide", Errenteria'
koa.
Agustin Unsain, Errera'koa.
Jose Antonio Lazkano, Alza'koa.

Orio'n, 1967'ngo. Martxoaren 5'an:

Franzisko Etxeberria, Orio'koa, txapeldun.

Luis Asea, Aia'koa, bigarren.

Franzisko Beloki, Zarauz'koa.

Jose Maria Mitxelena, Oiartzun'goa, bañan,
gaxorik zegoalako, Erretereria'ra ezin
etorri izan zana.

Aurelio Zendoia, Aia'koa.

Azpeitia'n, 1967'ngo. Martxoaren 12'an:

Nikolas Zendoia, Aia'n jaio ta Azpeitia'n
bizi dana, txapeldun.

Pedro Aizpurua "Lilibe", Zestua'koa, bi-
garren.

Jesus Etxabe "Errezabal", Azpeitia'koa.

Antonio Larrarte, Orio'koa.

Patxi Larrañaga, Azkoitia'koa.

Jesus Saizar, Orio'koa.

Jose Antonio Salegi "Kortatxo", Azpeitia'-
koa.

Markos Manterola, Aia'koa.

Franzisko Zelaia, Bidania'koa.

Jose Maria Zelaia, Bidania'koa.

Rafael Zubizarreta, Azkoitia'koa.

Jose Antonio Zulaika, Aizarnazabal'koa.

*Ernani'n, 1967'ngo. Apirillaren 9'an, Azke-
naren aurrekoa:*

Jose Luis Gorrotxategi, txapeldun.

Jose Intxausti, bigarren.

Franzisko Etxeberria, azkenerako aukeratua.

Kosme Lizaso, azkenerako aukeratua.

Fermin Muñoa, azkenerako aukeratua.

Nikolas Zendoia, azkenerako aukeratua.

Pedro Aizpurua "Lilibé", ordezkoko bezela azkenerako aukeratua.

Santiago Zabala, ordezkoko bezela azkenerako aukeratua.

Bitor Agirre.

Luis Asea.

Bitor Ibartia.

Franzisko Iraola.

Tolosa'n, 1967'ngo. Maiatzaren 4'an, Azkena:

Domingo Garmendia, Berribi'koa, txapel-dun.

Jose Luis Gorrotxategi, bigarren.

Franzisko Etxeberria.

Fermin Muñoa.

Kosme Lizaso.

Jose Intxausti.

Pedro Aizpurua "Lilibé".

Santiago Zabala.

Nikolas Zendoia.

EUSKALERRI GUZIKO AZKENA

Donostia'n, 1967'ngo. Garagarrillaren 11'an:

Manuel Olaizola "Uztapide", Zestua'koa,
txapeldun.

Ferranyo Aire "Xalbador", Urepel'ekoa.
bigarren.

Juan Lopategi, irugarren.

Jose Migel Iztueta "Lazkao-Txiki", Laz-
kao'koa, laugarren.

Jose Luis Gorrotxategi, bostgarren.

Migel Arozamena, seigarren.

Domingo Garmendia, zazpigarren.

Mattin Treku, Ahetze'koa.

Juan Mugartegi.

Bautista Madariaga.

* * *

Agertutako bertsolariak:

Lapurditik:	1
Baxenabarretik:	1
Bizkaiatik:	21
Naparroatik:	11
Gipuzkoatik:	49
Guzira:	<hr/> 83

GOIZEKO SAIOA

Mattin
Lopategi
Gorrotxategi
Xalbador
Garmendia
Arozamena
Mugartegi
Madariaga

ASIERA

Irigoyen'ek: Egun on, jaun-andreak. Zepai gure artean degu eta agurra berak botako digu.

Zepai'k:

Iritxi dira mai onetara (1)
emen zortzi bertsolari,
kupira gabe iruritzen zat
ekingo'ielan lanari;
alegrantziya besterik ez da
toki onetan agiri,
gure Jainkuak eunon diyela
etorri geran danori.

Iri.: Eta, besterik gabe, asiera eman bear diogu gaur emen Euskalerriko azken-txapelketa nagusiari. Asi baño len, eskerrak orain arte lagundu diguten guztiei, bai Bizkaian,

ta Gipuzkoan, bai Naparroan, bai beste alderdian, txapelketa au egin al izateko.

Zortzi bertsolarik jokatu dute goizean: bi Bizkaikoak, Juan Lopategi, txapeldun gelditu zana, eta Juan Mugartegi, Berriatua'koa, bigarren gelditu zana; bi naparrak, Migel Arozamena, txapeldun gelditu zana, eta jokatu bear zuen Andres Narbarte'k, bigarren gelditu zalako, baña gaxorik gelditu da, ta bere ordeztu Bautista Madariaga Arantzua'koa etorri da; Gipuzkoatik beste bi: Domingo Garmendia, Berrobi'koa, eta Jose Luis Gorrotxategi, Osintxu'koa; eta beste alderditik, Xalbador, Urepel'ekoa, Fernando Aire izenez, eta Mattin Treku, Ahetze'koa. Guztiz zortzi bertsolari, goizean arituko diranak.

Gero, aurreko txapelduna eta bigarrena, Uztapide eta Lazkao-Txiki, arratsalderako gelditu dira. Goizean iru bertsolari pasatuko dira arratsalderako, ta Lazkao-Txiki tartean dala, lau arituko dira. Lau oietatik aurrena gelditzen dana, gero Uztapiderekin arituko da azkenean.

Gaur emen bertsolariren batek bederatzi puntukorik kantatzen baldin badu, bertsorik onenari milla pezeta emango zaizkio Ambrosio Zatarain jaunaren partez; egun osoan be-

deratzi puntuko bertsoarik onena botatzen duenarentzat.

Besterik gabe, zotz egingo degu zortzi bertsolarien artean, jakiteko zer ordenetan kantatu bear duten, ta, zotz egindakoa, agurra botako dute, ta txapelketa asiko da. Mesedez, zai egon zotz egin arte.

(Zotz egindakoa:)

Kantatu bear dute: lendabizi, Mattin; bigarren, Juan Lopategi; irugarren, Jose Luis Gorrotxategi; laugarren, Xalbador; bostgarren, Domingo Garmendia; seigarren, Migel Arozamena; zazpigarren, Juan Mugartegi; eta zortzigarren, Bautista Madariaga. Ordena ontan kantatu bear dute. Asteko, agurra botako dute bana-banaka. Agurrak ez du balioko puntuaziorako, naiz-eta gaia eman.

AGURRA

Mesedez, Mattin, etorri kantatzera: kanpo-errietan, erbestean eta atzerrian diran ainbeste ta ainbeste euskaldun, onera ezin etorririk gelditu dira. Oiek guztiak gogoan dituzula, agur bat bota.

Mat.: Bi urtetarik izaten dira (1)
era untako egunak,
untan agurtu nahi nituzke
arrotz eta ezagunak;
anai batzuek urrun gelditu
ezin etorririk hunat,
guzien partez agurtzen ditut
biotzeko euskaldunak.

* * *

---

urrun = urruti.

hunat = onera.

Iri.: Bigarren, Juan Lopategi: sukalde-
-txokoetan gelditu diran ainbeste ama ta
emazte agurtu, emen diran entzuleen partez.

Lop.: Gugandik urrun zagozen denoi (1)
bagatoz zuek serbitzen,
sukalde ortan nasai zagoze
eta gu emen larritzen;
baña erri au ikusitzean
bertsuakin egarritzen,
Donostiyara gustora gatoz
zuek pozteko sufritzen.

* * *

Iri.: Irugarren, Jose Luis Gorrotxategi,
Osintxu'koa: Aita Santua, Paulo seigarrena,
aspalditik or ari da pakearen alde otoitzean.
Aita Santua aitatuaz, zuk ere pakearen alde
agertu zure burua, emengo jendea agurtzen
dezula.

Gor.: Anai-arrebak, asi bear det (2)
gaur zuek danok agurtzen,
Viet-Nam aldea ortxe ari da
bazter guziak apurtzen;
oaiñ Arabia eta Israel
odol berroz estaldutzen,
Aita Santuak pake santu bat
besterik ez du eskatzen.

* * *

Iri.: Laugarren, Xalbador: gerra ona baño pake txarra ohea dala adierazi bear dezu bertso batean, jendea agurtuaz.

Xal.: Ai zer hitzekin astera gazan (1)
lantegi untan sartzean,
min bat bezikan ez eduki-ta
danok gure biotzean;
ertera noa, yaun-andre gaizuak,
eni zer iduri zaian:
urrezko gerla baino obe dela
plomuzko bakea etxean.

* * *

Iri.: Bostgarren, Domingo Garmendia, Berrobi'koa: bertsolaritzak gero ere jarraituko du noski; dei egin, ordea, emendik gaurko gazteriari, maite izan dezaten bertsolaritza; ta jendea agurtu.

Gar.: Euskaldun danak agurtzen ditut (1)
guzizko borondatian,
ortarakoxe nator onuntza
ni zoramenez betian;

---

gazan = goazen; bezikan = baizikan.
ertera noa = erratera noa, esatera noa.
eni = neri.
zaian = zaidan.
gerla = gerra.

Euskalerriko gazte alaiak,
pixka bat saia gaitian,
bertsolaritza maite dezagun
geure amarekin batian.

* * *

Iri.: Seigarren, Migel Arozamena: Munduko langille guztiak goratu eta agurtu bear dituzu bertso batean:

Aro.: Mundu ontako eginkizuna (2)
guziyontzat da lanakin,
jaio ta bizi olaxen gera
langilleak alkarrekin;
gero're maitetasuna izango
da gure Jaungoikuakin,
eguneko ogiya irabaziyaz
kopeteko izerdiyakin.

* * *

Iri.: Zazpigarren, Juan Mugartegi: Narbarte, bertsolari laguna, gaxorik dago; gaur emen egon bear zuen, eta etxean gelditu da. Agurtu zazu Narbarte.

Mug.: Narbarte lagun biotzekoa, (2)
erruki zaitut benetan,
zu baño mutil oberik etzan
izandu mundu onetan;

orain gaxorik aurkitzen zera
naigaberik txarrenetan,
gure artera etorri zaitez
bertso kantatuz onetan.

* * *

Iri.: Eta zortzigarren, Bautista Madaria-
ga: bertsolari zarrak oroituaz eta bateonba-
ten izena aitatuaz, egin gaurko zure agurra.

Mad.: Madariagak gauza zalla du (2)
gauza garbi esatia,
bertsolari zar aientzat pena
daduka munduz juatia;
Xenpelar zanak izan bear zun
Euskalerrian maitia,
diotenaz da beran izenez
omenaldi egitia.

* * *

Iri.: Emendik aurrerako bertso guziak ju-
raduak aintzat artuko ditu puntuaziorako.
Lenbizi bana-banaka agertuko dira, eta ba-
koitzari puntu bana ipiñiko diogu. Asteko,
Mattin.

PUNTUA ZORTZI BERSOLARIAI

Iri.: Per omnia saecula (3)
saeculorum amen...

Mattin'ek:

Latina ere unek
ikasi du omen;
au baño ederragorik
ez degu izanen,
bainan egun unek ez du
luzaro iraunen.

Iri.: Euskera-gaiak nola
dabiltza Bizkaian?

Lopategi'k:

Gaur ibiliko dira
itxura alaian,

---

izanen = izango.
iraunen = iraungo.

bertsoak entzun eta
kantaturik maian,
emen gaude guztiyok
gaur bizkortu naian.

Iri.: Andaluzi aldean
zer moduz zabilta?

Gorrotxategi'k:

An ondo ibiltzea
oso gauza gaitza,
nola nabillen beraz
eman dizut itza,
baño euskaldun mutillak
ederki gabilta.

Iri.: Bertsoan txit iaioa
zera zu, Xalbador...

Xalbadorrek:

Ni baño oberik ere
gaur unat badator,
ospea da aundiena,
aizu, laguna, or,
lagun oiek egun eni
deus ez dirate zor.

Unat = onera.
ospea = fama, sona.
eni = neri.
deus = ezer.

Iri.: Oraintxen soildu zaizu
burua, Domingo...

Garmendia'k:

Argatik nik bertsoan
ez al det egingo?
txapel batekiñ ez det
asko utsegingo,
puntu txarra neretzat
gaur e onek beingo.

Iri.: Izan al zera, Migel,
Lesakan aspaldin?

Arozamena'k:

Atzo izandua naiz
gañera eguardin,
poliki ibiltzen gera
gu oraingo aldin,
beiak lotu eta pasi-
atu ein nun gurdin.

Iri.: Eramango ote dezu
txapela Bizkaira?

Mugartegi'k:

Arrazoi onak entzuten
gaur emen eztira,

txapelduna izatia
oso zaill baidira,
nik nai det txapelik gabe
garaiz erretira.

Iri.: Zu etorriko zīñan
Narbarte'ren partez?

Madariaga'k:

Gazia enaiz izan,
berdintsua urtez,
Jaungoikuak osasunez
eduki nau suertez,
eta gaurkuan nerekin
konformatu ditez.

MATTIN ETA LOPATEGI

Irigoyen'ek: Orain biñaka agertuko dira. Lendabizi, Mattin eta Lopategi. Gaiak atereak zeuden eta sobre au tokatu zaie. Asteko, bakoitzari puntu bi. Mattini:

Ondo jokatu baña (3)
apustua galdu...

Mat.: Asiz geroz ahal dena
norbeitek in biar du,
unek nere aldean
doblea indar du,
nik al dudana eginta
gelditzea berdin du.

Iri.: Gerra kalte degula
nere iritziyan...

Lop.: Ortan arkitzen zera
bestien bestiyan,
pake-zaliyak dira
gaur mundu guztiyan,
alegratuko gera
ori iristian.

Iri.: Egiñalak eginda
etxea herritu...

Mat.: Andriak pozik luke
gauza oi aditu,
baña nork beariko du
ongi konprenitu?
aren iteko dirua
nork beait fornitu?

Iri.: Masalleko ederra
zirriarengatik...

Lop.: Etzera bildurtuko
gaur zu orregatik,
neskatxa banitzake
zure aldamenetik
bat artuko zenduke
nere alderditik.

* * *

Iri.: Ofizioa emango diegu orain, eta alka-
rrekin teman iruna bertso kantatuko dituz-
te: Afrikako basamortu batean beltz ba-
tzuek gizaseme zuri bat ari dira pertz aun-
di batean egosten, jateko asmoz jakiña. Zu,
Mattin, gizaseme ori izango zera; ta zu, be-
rriz, Lopategi, beltz orietako bat.

---

aren iteko = ura egiteko.

beait = bear dit.

fornitu = *fournir*, ornitu, eskuratu.

Mat.: Beltz unen aldian gelditzen naiz ni
gaur lotsa edo erabe, (4)
aragi yaten beltz demonio auk
errabiatuak dirade;
bañan, gaizua, ez, otoi, geldi
niganik ikasi gabe:
kristaua ola jaten baduzu
suan erreko zirade.

Lop.: Orregatikan dotriña artzeko
nik ez nedukan asmorik,
aukera ederra dadukat eta
ez nua galtzen denborik;
zuri agiñak ezarritzeko
zelan izan ez gogorik,
aspaldi (y) ontan ezpainuen jan
aragi txuriyagorik?

Mat.: Arrigarri da kristaua ola
iristia ortaraino,
auen aldean gertatzeko ni
beldurtu naiz egundaino;
kristaua nola izan ditake
basatua ortaraino?
auk yendia jan naiago dute
lan pixka bat egin baino.

---

lotsa edo erabe = bildur edo lotsa.

basatua = basati biurtua.

Lop.: Beltzarentzako zure dotriña
ez da oso atsegiña,
ala balitza aragi-jate
au niretzako eziña;
ezurra sakon daukazu eta
gañetik sobra mamiña,
pixka bateko kenduko dezu
nere aragi-premiña.

Mat.: Aragi jaten ari zera zu
gaur animaren kaltian,
ondo entenditu bear zinuke
Mattinek au esatian:
beltz oiek ola ibilki dira
aspaldi oraiñ artian,
pake santurik ez da izanen
auk konbertitu artian.

Lop.: Ni konbertitzen asi baño len
galdu zazu esperantza,
nere barrua asetutzeko
artu baidot konfiyantza;
oraintxe eltzari emongo dautsat
azkenengoko balantza,
iya-iyian artuta zagoz
kapoi eder baten antza.

* * *

Iri.: Lopategi'ri gai bat emango diogu iru

bertso kanta ditzan: gaurko mutil eta neska-
txa gazteai iru bertso kantatuko dizkie.

Lop.: Biyotzetikan oraintxen noa (5)
gazte oien alderdira,
neska-mutillez pentsaturikan
banua euren erdira;
neure aurrean diran aueri
gustora nago begira,
baña olako gazte maiteak
gutxi azaldutzen dira.

Itxaropenik ezin berotu
egun onetan orrela,
euskalduntzen ez bazizaigu
eta gañera berela;
konturatu naiz egun onetan
alegri gabe gaudela,
aztu ote dira gure gazteak
euskaldunak diradela?

Zuen artean sendoa zegon
sasoi batean arnasa,
zuen dantza ta kantuan beti
alaitutzen baizan plaza;
bertsolariyen jaia ikusi
eta albotikan pasa,
luzarorako ez degu ola
Euskalerriko erraza.

Iri.: Mattin, Orio'ko aroztegi bateko nagusiak silloi dotore bat bialdu digu. Or dago. Goizeko saioa bukatzen danean, zotz egingo degu bertsolari guzien artean, eta zozketa irabazten duenak eramango du silloi ori. Silloiari iru bertso:

Mat.: Edozein gaia ibiltzen baita (1)
 emen gaurko egunean,
 nik iru bertsu botako ditut
 silloia orren gainean;
 hori egin duen arotzak
 ondo badaki lanean,
 nai nuke ura bizitzen balitz
 nere etxearen urrean.

Gaur norbeitek ekarri dute
 ementzet irabazteko,
 gauza pulita da oi segurki
 saloi baten beztitzeko;
 eztut irrisku aundirik nik
 gaur orren irabazteko,
 bertzalde ere eztut astirik
 ortan exeritzeko.

---

segurki = noski.

saloi baten beztitzeko = saloi bat jazteko, apaintzeko.

bertzalde = gañera.

Menturaz zonbeit ariko dira
oi biltzeko otoitzean,
olako asmorik ez dauka
gaur Mattinek biotzean;
alere ereman ditake
emanez geroz utsean
olako tresnak debalde dira
bertsularien etxean.

* * *

Iri.: Lopategi'ri lau puntu emango dizkiogu zortziko txikian bertsoa osatzeko: berez, orde, bidez, nekez.

Lop.: Jai dotore onek (6)
ez dira egin berez,
segitu bear degu
beti olako bidez;
erdera artu gabe
geuriyaren orde,
euskeraz gorantz doa
baña oraindik nekez.

Iri.: Mattin'i beste lau puntu: arbiya, garbiya, argiya, ardiya.

---

debalde = alperrik.

Mat.: Neguan frango berandu   **(3)**
sortzen da argiya,
ta norbeitek ateratu
bear du arbiya;
baldin ura balin bada
eder ta garbiya,
aise gizenduko da
etxeko ardiya.

Iri.: Bukatu dute saioa Mattin eta Lopa-
tegi'k. Orain kantatu bear dute Jose Luis
Gorrotxategi ta Xalbadorrek.

GORROTXATEGI TA XALBADOR

Iri.: Gizajoari nastu (3)
odolak burua...

Gor.: Nik biotzez erruki det
gizon gaxo ua,
berari eskeintzen diot
ainbeste orrua,
premiarik baldin badu
laguntzera nua.

Iri.: Alkar ezin ikusi,
au mundu argala!

Xal.: Orain ere jarraitzen
lenago bezala,
alere bizi gera
nola edo ala,
guhaur konturatu gabe
olakuak gerala.

---

guhaur = gerok.

Iri.: Baietz esaten badit
ilko naiz algaraz...

Gor.: Erantzuna emango al du
gaur orrek patxaraz!
orduan izango naiz
bizitzeko kapaz,
aingeru polit batekiñ
egunez ta gabaz.

Iri.: Jan-edan egiteko
egualdi aparta...

Xal.: Obeagorik egun
ez nezaken goaita,
goseturik banago,
ez da ene falta,
zuk utzi zazu laixter
eguberdi baita.

* * *

Iri.: Ofizioa emango diegu orain, alkarre-
kin teman iruna bertso kanta ditzaten.

Zu, Korrotxategi, kartzelan zaude eta zure
maitearekin telefonoz itzegiteko baimena
eman dizute. Xalbador, zu zera neskaxa, an-
dregaiia, eta itzezin zazu zure senargaiarekin
telefonoz.

---

egun = gaur.
goaita = espero.

Gor.: Ara, andregai biotzekoa, (7)
zu ortxe zaude etxean,
eta ni berriz aspaldi ontan
sarturikan espetxean;
biok aparte bizi gerade,
tristura det biotzean,
baño betiko bilduko gera
emendikan irtetzean.

Xal.: Maite, zurekin nik ere bi hitz
egun nituban egingo,
zuk badakizu erabakia
artu nuela behingo;
kartzelan izan arren maitea
ni biotzez leial nago,
orreatatik maitatzen zaitut
beti eta gehiago.

Gor.: Nik ez dakit ba zer egin nuan
sartzeko emen barrenean,
orain telefonoz ari gera
alkarrekiñ urrunean;
baño aterako naute ni
denborali bat juanean,
gero alkarrekin biziko gera
guztizko zorionean.

---

egun = gaur.

Xal.: Gazteak gera ta elgar maite,
zendako argatik etsi?
gaur ola bainan elgarrekilan
izango al gera etzi!
nik dakitala modu txarrean
iñoiz etzera zu bizi,
oben-izpirik badaukazula
nik ez det nahi siñetsi.

Gor.: Erromerian dantzan eginda
zuri laguntzera juna,
geroztik beti izan genduen
gu biok biotz biguna;
egun batean sartu ninduen,
au bizi-modu illuna!,
baño zaude zu lasai, Maritxu,
etorriko da eguna.

Xal.: Orai bi urte nonbait an ditu
itzak emanik elgarri,
ez dakit zergaitik kartzelean,
maite, zaituzten ezarri;
ni kanpuan zutaz sufritzen eta
zu hor gose ta egarri,
sufritze orrek geiago gaitu
gu bateratzen elgarri.

* * *

---

zendako = zer dala-ta.
elgarrekilan = alkarrekin.
oben-izpirik = kulpa-aztarrenik.

Iri.: Gorrotxategi, gaia emanda orain iru bertso kantatu bear dituzu: Gaur munduan jende asko bizi da, noski, goseak. Jende orren goseari, iru bertso.

Gor.: Auexek dira gauza tristeak (8)
mundu onetan pasiak,
ainbat trepeta illargi aldera
bialtzen ditu Rusiak;
ortan gastatu ludi guztian
diraden txanpon guziak,
ta amar gizonetik bedrazi
il bear ditu gosiak.

Ainbeste gizon munduan zear
daude gaur goseak iltzen,
ta beste asko beren patrikan
milloi sendo asko biltzen;
gezurra esan eta ez dira
besterekin errukitzen,
Aita Santuan nai aundi ori
ez dute asko betetzen.

Gure Jainkuak gu egin gaitu
mundu onetan berdiñak,
eskubide igualak danori
danontzako atsegiñak;

batzuk dirutu beti-betiko,
bestek goseak erkiñak,
azken arnasak eman zituan
Jesukristoren dotriñak.

* * *

Iri.: Xalbador, zuk iru bertso kantatu bear
dizkiozu Erroma'ko zubiari, ortzadarrari;
oztartsua ere esaten zaio.

Xal.: Euskalerritik Erroma aldera (1)
ni abiatu bearra,
denek dakigu, an omen dago
zubi aundi bat ederra;
dena su-itxurazkoa da,
iduzkia eta garra,
benetan deitzen diote orri
Erromako ortzadarra.

Ez det ikusi, bainan zubia
ez omen dala txikia
entzun izan dut, eta buruan
betiko det atxikia;
ortarako jarri zare zu,
or daukazu aitzakia,
mundu guzira zabal zaguzu
or daukazun iduzkia.

---

iduzkia = eguzkia.

atxikia = gordea, jaso.

Egun on batez nik ikusi dut
ortzadarraren itxura,
zoratu ninduen benetan,
ederra zen une ura;
ortzadar ori Yainkoak jarri
bere gustuko lekura,
ortikan zabal zadien gero
denen argitzat mundura.

* * *

Iri.: Gorrotxategi, lau puntu emango diz-
kizut zortziko txikian bertsoa osatzeko: or-
bela, zimela, ospela, okela.

Gor.: Neguko garai otzetan (9)
irtenaz ospela,
erdi errenka dabil
aitona zimela;
gaztañadi zarrean
bilduaz orbela,
ta ukulluan berriro
eundoko okela.

Iri.: Xalbador: izarra, bizarra, zillarra, ki-
tarra.

Xal.: Euskaldun batek besotan (9)
daukala gitarra,
ura iduritzen zat
munduko zillarra;

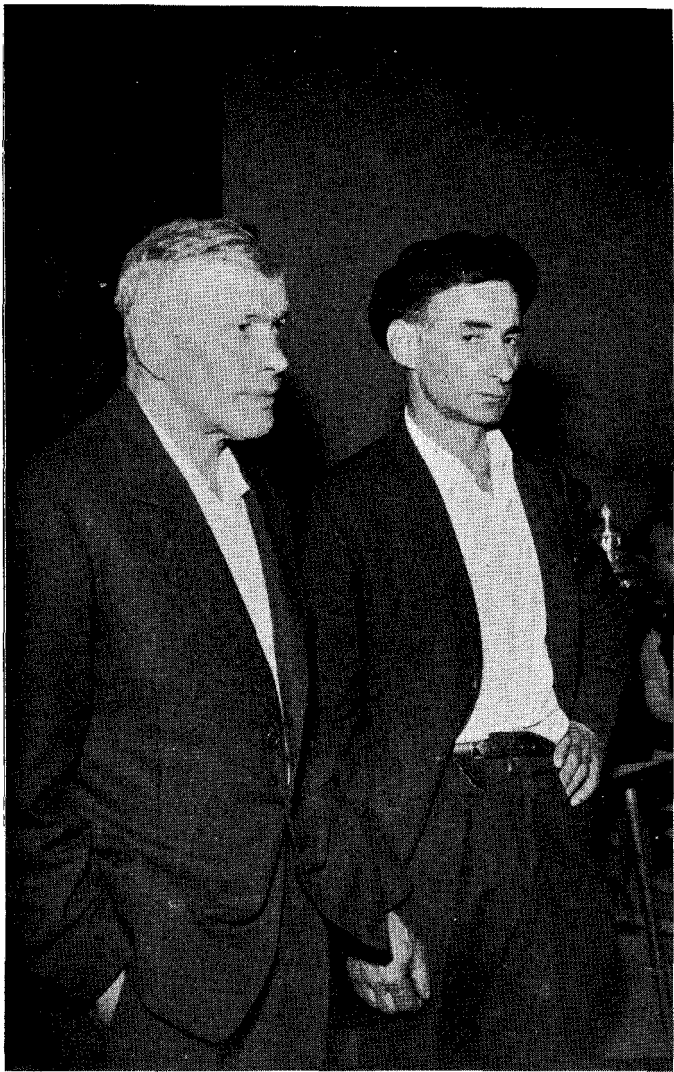
izanagatik ere
luzea bizarra,
nik ura maitatzen det,
da ene izarra.

* * *

Iri.: Bukatu dute saioa Gorrotxategi ta
Xalbadorrek. Orain, Garmendia eta Migel
Arozamena, etorri mesedez.

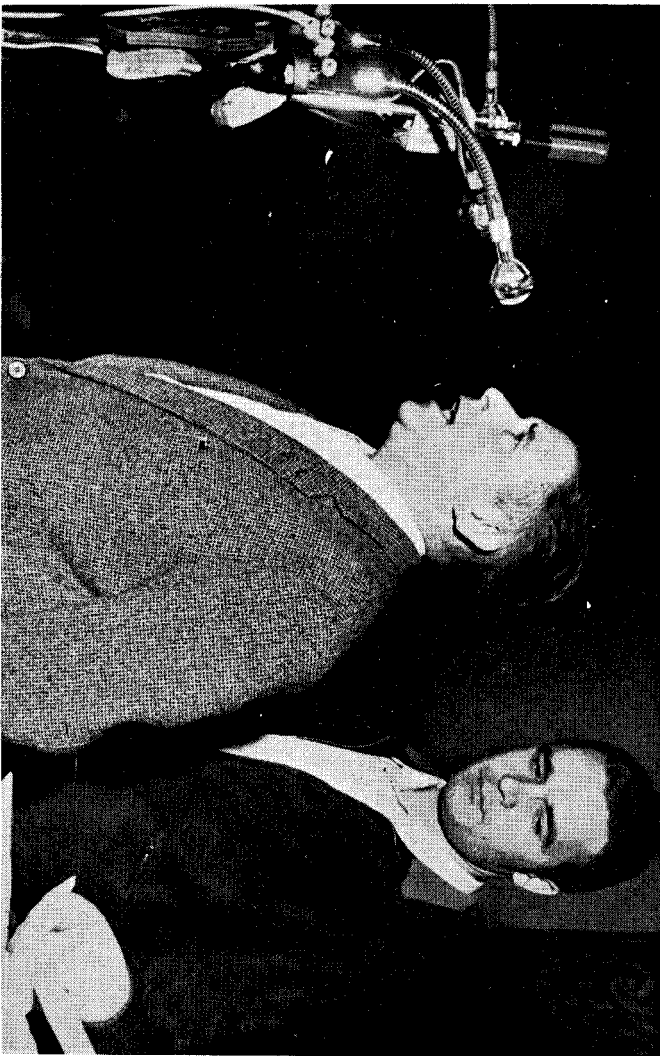
---

ene = nere.

Uztapide

Xalbador

Lazkao-Txiki

Lopategi

GARMENDIA TA AROZAMENA

Iri.: Puntuak, len bezela:

Gurasoen ixilik (3)
dabiltz kortejatzen...

Gar.: Erantzunaz asi beat
bertsoa kantatzen,
uste gabeko kasotan
gerade juntatzen,
bañan gauz orretan asko
ni enaiz nekatzen.

Iri.: Ez daukat bildurrikan
iñongo aldetik...

Aro.: Gutxiyo berriztikan
ez dira inportik,
emen saiatutzen naiz
lanian gogotik,
zuk puntu koxkorrak neri
ipiñiyagatik.

Iri.: Obe edo gaizkiago
dijoa mundua?

Gar.: Danok igarotzeko
badegu gogua,
ni ere urte batzutan
aurreratutakua,
gero izango al degu
betiko zerua!

Iri.: Bakan agiri dira
orlako loreak...

Aro.: Nunbait ikasi dituzte
onera bideak,
arpegi txukunak eta
gañera alegreak,
Euskalerrin ote daude
ok baño obeak?

* * *

Iri.: Opizioa emango diegu orain, iruna
bertso alkarrekin teman: Garmendia, osasun
onenean zaude; bañan, iltzen zeranerako,
kaja bat, zerraldo bat, eroatera zoaz. Zu ze-
ra eroatera zoazena, eta zu, Arozamena, aro-
tza.

Gar.: Egiya esan, ni gaur nago (10)
osasun onenean,
bañan eriotza'r'etortzen da
usterik gutxienean;
zerraldo batzuk egiten, lagun,
jarduten zera lanean,
oietako bat erosi nai det
edukiz aldamenean.

Aro.: Ez dezu esango zure gorputzak
ez daukala indarrik,
ta biyotzetikan oraindikan
sentitu gabe okerrik;
kajaren eske ementxe zatoz,
etzazu egin negarrik,
zure gorputza sasoiko dago, o-
raindik ez dezu biarrik.

Gar.: Neure korputza ikusten dezu,
ta ez naiz oso luziia:
metro ta irurogei ta amarrek'oi,
ezta ere itxusiya;
kaja beltz bat nik nai nukena,
artuta daukat etsiya,
egiten baezu ordainduko'izut
eskatzen dezun guziya.

Aro.: Onen burua gaur gertatzen da
bire txarretan lotua,
egur pixka bat, nai baldin bêzu,
badaukat inguratua;
kaj'oi eraman da jartzen bêzu
zure etxian sartua,
denbora baño len jarriko'zu
fameliyako lutua.

Gor.: Egiya da, bai, zuk diozuna,
ni ortan pentsatzen nago,
entierrua baña boda on bat
Garmendiak e naiago;
bañan beste oi're guretzat dago
lentxo edo geroxeago,
ta gauzak ondo pentsatu ezkeru
zertan tristetuik ez dago.

Aro.: Preziyoz ere ari gerade
kaj'orretaz alkarrekin,
nunbait egin baña lenagotik
onek, bai, nai zuan jakin;
etorri zaitez zure etxetik
milla peztako batekin,
eta gustora egingo dizut
egurrik onenarekin.

* * *

Iri.: Garmendia, kitarra-jotzalle bati iru bertso kantatu.

Gar.: Beste gaia're eman dirate (11)
ta kantuz biar det asi,
nere aukera etorri da ta
iñork ezin galerazi;
Euskalerrriyan artista asko
aspaldin dira ikusi,
neure bertsoak botako dizkat
Urnietako Lurdesi.

Urnietatik aingerutxo bat
ta ez da azaldu zarra,
Euskalerrriko leku askotan
azaldua du gitarra;
alegrantziya ipiñitzen du
naiz aurrez izan negarra,
nere penak e uxatutzeko
bazegon orren biarra.

Neure zorion maitekorrena
zutzat, Lurdes Iriondo,
euskaldunaren biotz apalak
ukuttu dituzu ondo;
zu aingeru bat etzeranikan
iñork ez baidu esango,
gure Jainkuak mundu ontatik
ez al zaitu eramango!

* * *

Iri.: Arozamena, beste iru bertso testigu
falso bati.

Aro.: Gaur dan euneko zenbait gizonek (11)

nola naute ni arritzen!
testigu falsuz gauza askotan
onela gera ibiltzen;
gezurrarekin etorri ziñan
t'ementxen gaude sufritzen,
Jaungoikuaren dotrin santuak
ez digu ori agintzen.

Egik bezela esaten ditu
gutzizko borondatian,
bere burua santutzaz jarri
eta, gezurrak tartian;
gaur zoritxarrez bizi gerade
orrelako suertian,
bizi-modu onik ez daukagu
zu bizi zeran artian.

Aizu, palsua, gezurrak beñe
munduan ez du indarrik,
zu ezpaziña guk ez genduke
gure etxian okerrik;
aldegin zazu orain bistatik,
ez degu zure biarrik,
falsokeriyan etzazu jarri
Euskalerridan negarrik.

* * *

Iri.: Garmendia'ri lau puntu, zortziko txikian bertsoa osatzeko: buru, liburu, inguru, seguru.

Gar.: Nik eztaukat zenbaitek (12)
dun ainbeste buru,
nere inguruan ez da
ainbeste liburu;
ni baña obegoak
dabiltza inguru,
gaurko txapelketa ontan
aizkena seguru!

Iri.: Arozamena'ri: ibaia, arraia, usaia, garaia.

Aro.: Etxe onduan daukagu (3)
eundoko ibaia,
bañan urri samar dago
barruan arraia;
Urumea errekak
or dauka usaia,
garbitzeko're, mutillak,
badiyeu garaia!

MUGARTEGI TA MADARIAGA

Iri.: Mugartegi'ri puntua:

Zartziak ezer ere (3)
gauza onik eztu...

Mug.: Naigabea gauza ortan
sarritan gañez-tu,
baña oraindik iltzerik
nik ez det sifiestu,
luzaro bizi nai degu,
ortan nago gaiztu.

Iri.: Pakean konpontzia
litzake onena...

Mad.: Zein ote dô munduban
oi pentsat'ubena?
gerra-kontubak dira
munduban barrena,
ori izango da onuntz
beti datorrena.

Iri.: Iñork eztu gogorik
gazterik iltzeko...

Mug.: Baizik mundu onetan
ondo ibiltzeko,
Euskalerra maitea
nago serbitzeko,
euskeraz dakiten dana
adierazitzeko.

Iri.: Gusto guztiyak noski
ez dira munduan...

Mad.: Orregatikan ezin
konponduz genduan,
gazte ta zarra dônak
pentsa beranduan,
orretik pentsa kulpa
ori zeñek duan.

* * *

Iri.: Ofizioa emango diegu orain, alkarrekin teman iruna bertso kantatzeko: Zu, Murgartegi, zure automobillean zoaz, eta bidean, *auto-stop* egifiaz, neskatxa gazte eder batek besoa jaso dizu. Neskatxa ori Madariaga da. Gelditzen zera ta neskatxa igotzen da zure automobillera. Asiera Madariaga'k emango du.

Mad.: Ai, Mugartegi, nere ibillerak
ordu (b) onetan eztira (11)
pentsa bezela gertatutzia
modu guztiyak gaitz-tira;
gaur egunean ibiltze ori
nere iritziz garestira,
zure kotxian eamango al nazu
Bilbaotik Donostira?

Mug.: Eskabidean datorren bati
ez diot ezer ukatzen,
kotxe barruan ibilitzen naiz
ta enaiz asko nekatzen;
onek bidean besoa jaso,
eta asi naiz geratzen,
neska galdu bat ote zeraden
asia nago pentsatzen.

Mad.: Nere iritziz gaurko munduba
eztu ezagun jendiyak,
bein bear eta gertatu zaizkit
neri olako aldiyak;
atzo agindu eta gaur iges
nere nobiyo aundiyak,
bide onetan tratua iya
gaur egiten degun biyak.

Mug.: Neskaxa, ez det ontzat artutzen
gaurkoan zure esana,
gustora egingo dizut serbitzen
nik egiñ al detan dana;
nobiyaakin bizi zerala
agertzen dezu afana,
neregatikan libre zagoz da
juan lenguarengana.

Mad.: Lenguak tranpa asko zaukala
asi naiz manifestatzen,
zazpi urtian ark maleziyan,
ez naiz ibilli jostatzen;
zure kotxia, zu majuago,
gaur zutikan naiz jostatzen,
pentsa, neskaxa gaztia naiz, nik
pinturez ez det gastatzen.

Mug.: Neskaxa gazte polita zera
baña dana alperriko,
zer uste dezu: ez dizutala
zer zeraden igarriko?
zure eskuan biurturikan
ez nazu errez jarriko,
lengoa ona izan balitza, zu
etzinaden etorriko.

***

Iri.: Mugartegi'k iru bertso kantatuko ditu orain, eta gaia izango da bertsolaritza ta euskera.

Mug.: Itzal aundiyaz gordetzen zaitu (1)
izkuntza berdingabea,
bertsolari ta zure izatea
gozoa ta suabea;
euskaldunentzat euskera baño
zer da izbide ohea?
galduko zaigun bildurrez nago,
ortan daukat naigabea.

Gure izkuntza zoragarria,
maitatzen zaitut barrutik,
etzaitu askok ezagutuko
bear bestian urretik;
pixka bat alde eginda zaude
gu sortu giñan lurretik,
lengo lekura etorri zaituz
geu galdu baño aurretik.

Bertsolaritza eta izkuntza
daukagu oso betea,
gaur Donostiyan, ori dala-ta,
dago euskaldun jentea;
pena artzen det gu utzi eta
beste batera juatea,
pixka bat ori zuzendu dedin
lagundu, ama maitea.

* * *

Iri.: Madariaga, zu portugesa zera, eta kontrabandistak, Frantzira pasatzeagatik, diru guzia kendu dizute, eta an lanik gabe zaude.

Mad.: Nik Portugalen ez det izandu (1)
bear bezela bizitzerik:
lanikan ez ta irababi ez,
ez det gañera itxerik;
zu kontrabandon zabilta eta
ez dezu gaur laguntzarik,
modu orretan ni utzitzeko
bai al da kontzientzirik?

Portugaletik ni ofiez nator,
areoplanorik enuan,
kontrabandisten esperantzakin
segurantzarik enuan;
lan egiteko idearekin
zugana osasun sanuan,
bertan lepua kenduko zendun
iges egiñ ezpanuan.

Ori agintzen al digu bada
Jainkuan borondatiak?
faborez galde nik egin nizun
Frantzi aldera juatiak;

kontrabandista askok dauzkate
poltsak dirutan betiak,
geiago ere nik jakindu det:
ttuzte putzura botiak.

* * *

Iri.: Mugartegi, lau puntu zortziko txi-
kian bertsoa osatzeko: gosea, aseaa, luzea,
aizea.

Mug.: Ez degu nai igaro (3)
denpora luzea
zoritxarrean artutzen
emengo aizea;
bien bitartean dago
guretzat aseaa,
berarekin kendu nai det
betiko gosea.

Iri.: Madariaga'ri: len, azken, emen, eten.

Mad.: Nagusirik aundiña (3)
etzaigula eten,
arratsalde alderako
izango da emen;
juzgatua Uztarpidek
izan bear du len,
gaur ere iruritzen zait
ez degula azken.

* * *

Iri.: Bukatu dute saioa bai Mugartegi'k ta bai Madariaga'k ere. Eta orain, aurrera segitzeko, erabaki bat artu bear du juraduak.

(*Juradua kanpora dijoa; atzera etorritakoan:*) Juraduak artu du erabakia: kantatu duten zortzi bertsolarietatikan, iru pasatu bear ziran arratsalderako, eta iru oiek dira: Lopategi, Xalbador eta Gorrotxategi.

GOIZEKO SAIOAREN BUKAERA

Iri.: Goizeko saioa bukatu baño len, emen, nere ezker aldean, silloi bat dago, eta zotz egin bear degu kantatu duten bertsolarien artean, ia norentzat gelditzen dan.

(*Nexka koxkor batek txapel batetik pape-
ra atera ondoren:*) Silloi ori Madariaga'ren-
tzat da.

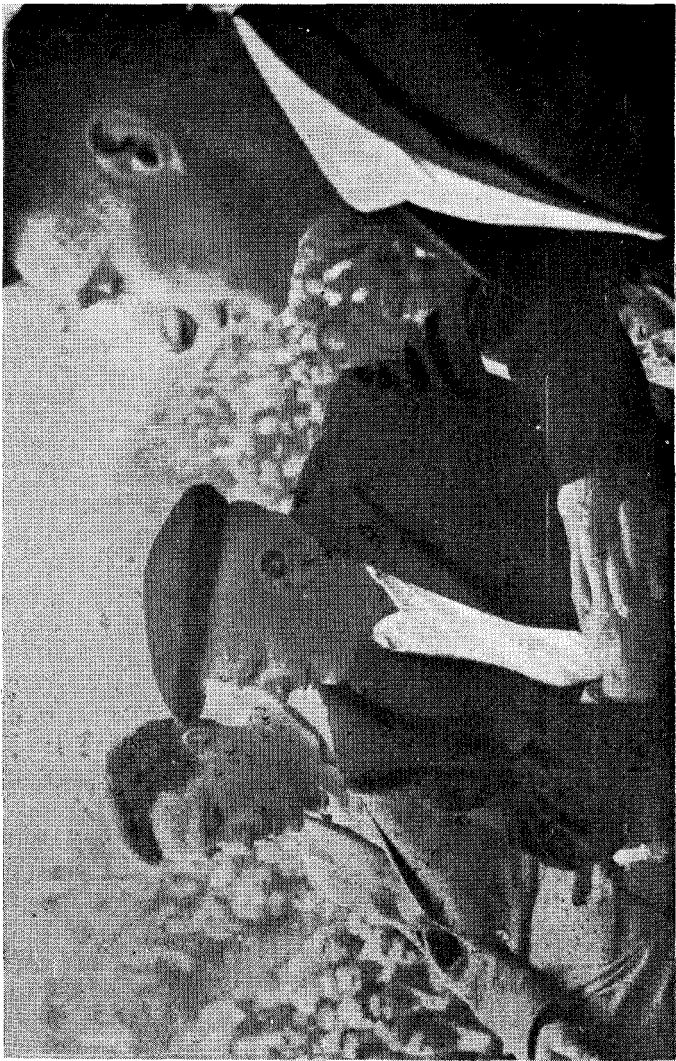
(*Onek bertso au botatzen du:*)

Madariaga bere talentuz (11)
ez da urruti juango,
Donosti ontan lagundutzeko
ez ote iñor izango?
berreun kilo dauzkan silloia,
bai, ni zartutzen naizango,
nere etxeko astuak ez du
oi Arantza'ra eramango.

* * *

---

zartutzen naizango = zartutzen naizeneko.

Mugarategi

Mattin

Xalbador

Arozamena

Garmendia

Gorrotxategi

Madariaga

Iri.: Arratsaldeko saioa lau t'erdietan puntuan asiko da. Beraz, pixka bat lenxeago etortzea komeni litzake. Eta, bukatzeko, bertsolariak agurra edo nai dutena kantatu, bota dezakete.

Aro.: Agur bero bat kantatuko det (11)
gutzizko borondatian,
leku abetan lotzen gaituzte
sokikan gabe katian;
iru bakarrak gaur aurrerako
zortzi lagunen artian,
suerte obia izango al den
beste egunen batian!

Gor.: Soldadu nengon Cádiz aldean (5)
ta onuntz naute ekarri,
emen zuekin biltzea baita
biotzarentzat pozgarri;
asko geldituko zifiaten gaur
bertso geiagon egarri,
politaguak kantauko'itugu,
arratsaldian etorri.

Lop.: Arratsaldean elduko gera (5)
talde eder ta prestua,
orain guziyok jan ezazute
bazkai oso tajuzkua;

guk borondate asko degu ta
au da oraingo justua,
arratsaldean egin daigula
euskaldun danen gustua.

Mat.: Azken agurra in bear dudala (13)
gogoak deraut emana,
zeren goizian bukatu baita
nere bertsutako lana;
juraduak ondo juzgatu baitu
bertsutako oberena,
eta auxe da biotzez orai
nik desiratzen dedana:
arratsaldian denak etorri
ta in bazkari on bana.

---

deraut = dit.

ARRATSALDEKO LENENGO SAIOA

Lazkao-Txiki
Lopategi
Gorrotxategi
Xalbador

AGURRA

Iri.: Goizean bezela, Zepai'k agurra kantatuko du:

Zep.: Zeru txiki bat bezela digu (4)
paraje onek ematen,
pozikan gatoz pixkat pasata
gaur jaten ero eraten;
lana ondo egiten baño
errexago da esaten,
ia, ba, bertsolariyak,
nola portatzen zeraten.

Iri.: Goizean esan degun bezela, arratsalderako gelditu dira Juan Lopategi, Muxika'koa; Fernando Aire "Xalbador", Urepel'ekoa; Jose Luis Gorrotxategi, Osintxu'koa; eta oien artean sartuko da Jose Migel Iztuetta "Lazkao-Txiki".

Lauen artean saiatuko dira, eta lau oieta-tikan bat geldituko da, gero Uztapiderekin, Euskalerriko txapeldunarekin, jokatzeko. Beraz, lenbizi lau oien artean jokatuko da.

Zotz egingo degu, eta tokatzen dan orde-

nan, lendabizi agurra botako dute. Momentu batean zai egon zotz egin arte.

(Zotz egindakoa:)

Egin degu zotz eta orden ontan kantatu bear dute: lendabizi, Lazkao-Txiki; bigarren, Lopategi; irugarren, Gorrotxategi; eta laugarren, Xalbador. Mesedez, Lazkao-Txiki, etorri agurra botatzera.

Agurrak ez du balioko puntuaziorako. Bañan kantatu bear dezu zer jan dezun:

Laz.: Arratsaldeon, anai-arrebak, (14)
biotza bete-betian,
nere barrena (y) asko pozten da
denok ola ikustian;
zer jan degun e esan bearra
gertatu da aizkenian:
itxasoko sapua lenengo
ta marrubiyak postrian.

Iri.: Bigarren, Lopategi: zer edan dezu?

Lop.: Maiatik ointxe atera eta (11, 14)
barrero aruntz narua,
ikusi degu txanpan goxua
aparrarekin arrua;
baña beste bat edan da gero
egiten det nik orrua,
*Viña Pomal'*en zumuarekin
preskatu baidot barrua.

Iri.: Gorrotxategi, zenbat pagatu dezu bazkaria?

Gor.: Agur, anaiak, agur, arrebak, (11, 14)
aiñ entzule maitatuak,
bazkariaren txanponen berri
ematera beartuak;
gure txanponak omen dirade
erriko etxean sartuak,
nere kontua pagautu du gaur
Bergá'ko Ayuntamentuak.

Iri.: Xalbador, bazkaria serbitu dizun neskatxari.

Xal.: Nik bazkaltzean gaur bi aldetaik
artua det atsegia: (11, 14)
bazkari ona eta gainera
zerbitzailea apaña;
gaur arte ez nun iñoiz probatu
ekarri duzun koziaña,
naiago nuke nik zerbait bafio
gure etxian baziña.

---

aldetaik = aldetatik

LAZKAO-TXIKI TA LOPATEGI

Iri.: Orain biñaka agertuko dira. Lendabizi, Lazkao-Txiki eta Lopategi. Lazkao-Txikiri puntua:

Gerrak askorentzat du   **(3)**
ondorian pena...

Laz.: Nik ontzat artutzen det
aitatu duena,
zuk e jakingo dezu orain
pasa zaigubena,
tiroka or il dute
kulpik etzuen.

Iri.: Ezkondu ezkeroztik
atzekoz aurrera...

Lop.: Orrela juaten da
askoren karrera,
aurretik beti dabilz
berba xamurrera,
aurretik ipintziya
obe da barrera.

Iri.: Egiya esatea
ez da pikardiya...

Laz.: Ori ongi ikasten
badago premia,
beste aldera dago
oraingo jendia,
gezurra indarra artzen
asi zaigu ia.

Iri.: Ona ta aberatsa
zalla da billatzen...

Lop.: Gauza ori nengoen
ni ere kontatzen,
zuretzat iñor ere
ezpaita prestatzen,
Alfonso orregatik
ez da enpliatzen.

* * *

Iri.: Ofizioa emango diegu orain, eta al-
karekin teman iruna berso kantatuko dituz-
te. Zu, Lazkao-Txiki, eta zu, Lopategi, gaur
goizean ezkondu zerate. Eztai-bazkaritan ze-
ratela, ezkonberria zeran gizona gerrara dei-
tu zaituzte. Kafea doi-doi artuta bazoaz
kuartelera. Zu, Lazkao-Txiki, senarra zera,
eta zu, Lopategi, emaztea.

Laz.: Anai-arrebak, ezkonberria (15)
gertatu liteke triste,
oraintxen giñan zoriontsuak,
oraintxen giñaden gazte;
une gutxi da egin generala
biok senar ta emazte,
ta kafi'artu bañan lenago
gerrara deitu gaituzte.

Lop.: Desilusiyo ainbestekorik
ez nuen uste leenago,
nere senarra agurtutziyan
negar-malkoetan nago;
ezkondu eta beingo batiyan
gerrara juteko dago,
ôntxe gelditu da Lopategi
soltera baño txarrago.

Laz.: Nik berriz orain jua bearra det
fusillarekiñ aruntza,
eskerrik asko, gaurtik badaukat
emaztiaren laguntza;
etzaiz bildurtu, emazte maita,
gerrate ori da utsa,
gerra bukatutakuan berriz
etorriko naiz onuntza.

Lop.: Orain zuretzat gerra txar ori
itxuratik atsegin da,
beste batzuek juan ezkerro
zu gelditziya bardin da;
aruntz juanda izan zintekez
gero etorri (y) ezinda,
frutuak nola ekarko ditut
senar onek aldeginda?

Laz.: Egon zaitia pazientzian,
nere emazte kuttuna,
sinista zazu gerran benikan
badezuela laguna;
oraindik beintzat bizi naiz eta
etzaitz jarri illuna,
maitasuna da gerra jarri ta
gerrak bentzitzen dituna.

Lop.: Nere senarra bere laniyan
beti izan da mardula,
ta ona emen aberriyakin
aurrera egin nai dula;
suberte txarrez gerorantz onuntz
naizta ez etorri sekula,
egun guztitan idatzi zazu
biyotzez maite nauzula.

* * *

Iri.: Lazkao-Txiki, iru bertso kantatu bear dituzu: or aurrean baserri uts bat daukazu; famili guztia kalera juan da bizitzera. Iru bertso.

Laz.: O, baserritxo, artuko dezu (16)
biotz barrenetikan min,
eskerrak mirik ez dezu eta
ezin dezu gaur itzegin;
zenbait fameli azi dezuen
Jainkuak bakarrik jakin,
orain bakarrik uzten zaituzte,
ondotik danak aldegin.

Zeure semiak estaltzen artu
dezu amaika endrero,
zure babesez gordetzen ziran
egunero ta gauero;
oinbat fabore egin dezu ta
ta esker txar ori gero,
o, basarriya, gaizki zaude gaur
ondo pentsatu ezkerro.

Zuk eman dezu ainbat aurtxoren
babesa eta epela,
ikusten zaitut gaur egunean
eskerrik gabe zaudela;

bertsolaria minberatzen da
zu ikustian onela,
gaur basarri au ikusten det nik
gure euskera bezela.

* * *

Iri.: Lopategi, zu barkuko kapitana zera;
ontziya ondoratzen dijoa, eta, oitura dan be-
zela, zu bertan zaude.

Lop.: Momentu auek ez dira izaten (17)
itxas barruan onenak,
ontzi (y) onetan segurutikan
laister dira ondamenak;
pasajeru ta gañontzekuak,
aditu nire ordenak:
onen kargua nik daukat eta
atera zaitze denak.

Itxaso ori jarritzekuan
era oso biurrian,
desio gendun arkitutziya
guztiyok geure lurrian;
oraintxen nago gora begira
sekulako bildurrian,
bakar-bakarrik itxi bainaue
Jaungoikuaren aurrian.

GORROTXATEGI TA XALBADOR

Iri.: Batzuk negarrez eta (3)
beste batzuk farrez...

Gor.: Munduan alaxe gabiltz
asko ez-bearrez,
batzuk alai ta beste
batzuek didarrez,
danen gustua egiten
ez da izaten errez.

Iri.: Bene-benetakoa
nere siñismena...

Xal.: Ene barruan betitik
bizi izan dena,
horrek deraut gaur pozten
triste den barrena,
horrek nauela bizi
orra aitormena!

---

betitik = betidanik.
deraut = dit.

Iri.: Uste degu betiko
gerala jaiuak...

Gor.: Izketan asteko auek
ez dira moduak,
ondo kontatuak dira
munduko orduak,
noizbaiten deituko digu
Jainko betikuak.

Iri.: Tabernaria zurekin
aberastu al da?

Xal.: Goizean an artu nitun
ardoa ta salda,
aren ta ene artean
zerbaitxo're bada,
aberastu ote den
zuk berari galda.

* * *

Iri.: Orain ofizioa emango diegu, alkarre-
kin teman iruna bertso kanta ditzaten. Biok,
Gorrotxategi ta Xalbador, senar-emaztegai
gazteak zerate, ta, kanta zaarrak dionez,
txoriak bere umeak bezela elkar maite de-

---

ene = nere.

zute; baña pobreak izaki ta ezin ezkondu zerate. Gorrotxategi izango da senar-gaia, ta emazte-gaia Xalbador.

Gor.: Ai, andregaiia, maite zaitut nik, (19)
zugana nai det zuzendu,
banaka bizi gerade biok,
orrek pena ematen du;
bosteun peztako jornala daukat,
ezin gindezke ezkondu,
lendabiziko ein bear dana
jornal-kontu au konpondu.

Xal.: Gizon maitea, egin zinautan
bizi-laguntako mezu,
geroztik hunat jarria nauzu
sekulako zoriontsu;
urrikalmenez betea zira,
zurea dena doatsu,
diruaz ez zaut eni ajolik
hoinbeste maite banauzu.

Gor.: Ai, andregaiia, sinistu zazu
oraingo nere esana,
bizi-leku bat erosi eziñ,
auxen da gertatzen dana;

---

zinautan = zenidan.

mezu = mandatu.

hunat = onera.

ez zaut eni ajolik = ez zait neri ajolik.

baño gu orren alkar maitiak,
ene andregai laztana,
maitasuna da munduko diruz
iñoiz ordaintzen eztana.

Xal.: Guretzat dauden zoritxar denak
Yaungoikoak badakizka,
zorionak ta penak berarek
banatzen ditu aldizka;
maitasunean balia zagun
daukagun dirurik pixka,
gabeziako ez-bear oiek
eginen tugu erdizka.

Gor.: Konponduko ditugu guziak
elkartzen geradenian,
emen kontuak alperrik dira
denbora ondotik juanian;
ai, andregaitxo, saiatu bear
degu gu biok lanian,
baño bizitza eramango degu
alkarren aldamenian.

Xal.: Alere elgar ikus zakegu
guk goxoki bekoz-beko,
ez izan arren yateko zerbait
eta naikoa soineko;

---

badakizka = badakizki.

eginen tugu = egingo'itugu.

ikus zakegu = ikus gentzake.

bekoz beko = arpegiz-arpegi.

diruaren zai gelditzen gera
bera etortzen deneko,
artean biak arkitzen gera
maitasunaren meneko.

* * *

Iri.: Gorrotxategi, iru bertso kantatu bear
dituzu orain: or aurrean daukazu gona mo-
tzak dituen neskatxa gazte polit bat. Neska-
txak eskuan zigarro bat dauka, ta sua eska-
tzen dizu zigarroa piztutzeko. Iru bertso.

Gor.: Ara, neskatxa, oraindik zera (8)
apaña eta gaztia,
zigarroa artu dezu ezpañetan,
ori da zure ustia;
zuk neri sua eskatu'idazu,
nai dezu ori piztia,
zuk diximulo galantarekin
iztarrak erakustia.

Amaika zure antzeko neska
bada gaurko egunian,
zu, neri sua eskatu-asmoz,
exeri aldamenian;
gona motzekin ixterrak bistan
egunan erdi-erdian,
zurekiñ ez da giro izango
puskat illuntzen danian.

---

meneko = mendeko.

Ara, neskatxa, zu emen zabiltz,
ai, ni eziñ tentatuta,
moda berri bat jarri dezute
minifalda oi sortuta;
len gona motzak dituzu eta
gañera puskat kizkurtuta,
luzatu'itzazu, bestela emen
neu lotsatutzen nazu-ta.

* * *

Iri.: Xalbador, beste iru bertso kantatu
bear dizkiozu salatzaile bati, *denuncia* sartu
duen bati.

Xal.: Mingain gaiztoak gu ontaratzen (20)
gaitu nola edo ala,
oien mingañak arkitzen baitu
beti lanpide zabala;
bazinakiten baserri batên
prestu zintzo nindagoala,
mîn gaizto batek salatu omen du
kontrabandan nandaillala.

Anai-arrebak, gogoan artu
emango dedan bertsuan
egia zerbait izango baita
arkitzen naizen kasuan;

---

nindagoala = nengoala.
nandaillala = nebillela.

lengo batean salatzaile oi
bide makurretik zuan,
bere burua salbatzeko nau
ni or ezarri putzuan.

Zeruko santu guziak eni
ari zaizkit errepikan,
salatze orier sekula santan
ez eiteko kasurikan;
oiek bota nai izanagatik
egon gaitezen zutikan,
oien esanak ez du balio
mundu huntako baizikan.

* * *

Iri.: Gorrotxategi'ri lau puntu zortziko txi-
kian bertsoa osatzeko: okela, epela, upela,
sabela.

Gor.: Bazkaritan jan degu   (12)
naikoa okela,
"Basarri" ostatuan
janari epela;

---

zuan = zijoan.

eni = neri.

orier = oriei, oleri.

sagardo gozoakin
beterik upela,
gaurko ontan ederki
bete det sabela.

Iri.: Xalbadorri: judua, gudua, mundua,
galdua.

Xal.: Kezka aunditan dago (3)
egungo mundua,
itxaropen guzia
ez degu galdua;
bizkor egina dute
lengoan gudua,
nausi atera zeie
araber judua.

Iri.: Bukatu dute saioa Gorrotxategi eta Xalbadorrek. Orain lau bertsolariak gai berbera kantatuko dute. Ortarako lendabizikoa emen geldituko da, eta beste irurak kartzela moduko ortara eramango dituzte. Lazkao-Txiki emen geldituta, beste guziak joan egin bear dute. (*Lazkao-Txiki ez beste irurak kanpora dijoaz, beraz*). Abisua bialtzen digutenean asiko gera.

---

egungo = gaurko.

gudua = guda, gerra, burruka.

araber = arabiai.

LAZKAO-TXIKI

Iri.: Bertsoa bota'iozu
zere buruari... (3)

Laz.: Orain dala lau urte
jarria da ori,
emen etorri gera
berriak kantari,
leno kantatutakorik
ez ipifii neri.

Iri.: Anaiak omen ziran
Kain eta Abel...

Laz.: Alkarri eman zioten
zenbait azote epel,
aiengaindik pentsatzen
dago Joxe Migel,
lenengo gurasuak
portau ziran ergel.

* * *

Iri.: Iru bertso kontzientziari.

Laz.: Kontzientzia nolakua dan (2)
nai nuke esaten asi,
ez dakienak ikasitzia
komeni baida lenbizi;
zerbait sentitzen dezuten oek
bazterturikan ez utzi
gaizki eginda sortutzen zaigun
moxorrotxo gaizto ori.

Kontzientzia, ongi pentsatu,
ain degu gauza bat miña,
sentitutzen duenantzat ez da
oso gauza atsegiña;
berandu ero goiz oroitzen da
norberetz bada bat fiña,
kezka beteta gelditzen baita
iñori gaizki egiña.

Kontzientzia nolakua dan
etzaitezela atzendu,
gizonak nola bizi bear dun
ederki erakusten du;
premi danari lagundu eta
iñori ezer ez kendu,
lege bearrik ez genduke guk
ori beteko bagendu.

* * *

Iri.: Eta orain parrari bi bertso.

Laz.: Nik, parra, zuri bestè bertso bat
esatea ez det lotsa, (2)
askotan ixil egiten zera,
bestera irtenez otsa;
alaitzen dira gizona-eta,
alaitutzen da biotza,
gauz bat ori da kanpora azaldu
baten barreneko poza.

Parra deritzan une goxoa
ain da unetxo txukuna,
au da gauza bat al dan guzitan
denok ein bear deguna;
era onetan ezagutzen da
bat maite duen laguna,
gorputzarentzat osasuntsu ta
denok poztutzen gaituna.

LOPATEGI

Iri.: Bertsoa bota'iozu
zere buruari...

Lop.: Oixe erantzun bear
neure kontuari,
nai bezin ongi (y) ezin
Donostiyan ari,
askoz obeaguak
baidira ugari.

Iri.: Anaiak omen ziran
Kain eta Abel...

Lop.: Etziran ibilitzen
itxuratik motel,
bat espiritutikan
zefon oso mengel,
ilda're aldatzerik
etzun arek iguel.

* * *

Iri.: Orain iru bertso bota bear dizkiozu kontzientziari.

Lop.: Kontzientziya izaten degu (21)
gizon guztiyen laguna,
munduan sortu eta geroztik
denok ezautzen deguna;
batzutan oso garratza eta
bestetan oso leguna,
txar bat citean barruk'aldetik
kezkan jarritzen gaituna.

Argandik kanpo jokatutzeko
inork ez du lizentzia,
ez-bearretan emoten dauzku
guztiyoi pazientzia;
aspalditikan gauz baterekin
galdu dot konfiyantziya:
gure artean askok ez dauka
euskaldun kontzientziya.

Geure mallatik erortzen gera
gauza txarrakin garaituz,
eta gauz onak egindakuan
biyotzetikan alaituz;
arlotan au esan nai dot
bertso onekin amaituz:
euskaldun zintzo izan gaitela
kontzientziyai jarraituz.

* * *

Iri.: Eta, azkenez, bi bertso barreari, pa-
rrari.

Lop.: Beraz ortatik jarraitu bear **(21)**
gaurko arloai aurreâ,
emen ez dago ixiltzerikan,
artu dezagun arrea;
orixe degu mundu onetan
berez sortzen dan urrea,
pozak gañezka egindakuan
sortutzen iaku barrea.

Gureganatu dedilla azkar
barretxo orren itzala,
bere barruan bein ta betiko
guztiyok artu gaitzala;
eta auxe da eskabidetan
eiten dodan printzipala:
Euskalerriyak duen tristeza
azkar eraman dezala.

GORROTXATEGI

Iri.: Bertsoa bota'iozu (3)
zere buruari...

Gor.: Ortaz eman nitezke
nik berri ugari,
osasunez sendo ta
korputzetik lori,
diruz jota nabill eta
txarrena da ori.

Iri.: Anaiak omen ziran
Kain eta Abel...

Gor.: Ori entzunak gera
gu bi milla bider,
bata zuzen portatu zan
ta bestia oker,
orren kontra ezin degu guk
gaur eñ emen ezer.

* * *

Iri.: Orain iru bertso bota bear dizkiozu kontzientziari.

Gor.: Mundu onetan bizi gerade (7)
oso denbora motzian,
gu ere juango gera noizbaiten,
aurrekoak e jua n zian;
zertako ibili alkarrekin
etsai gaiztoen antzian?
iru-lau egun dauzkagu eta
ibili kontzientzian.

Baztertu dizkagun gorrotoak,
iriki besoak, kuttuna,
alkar maitatuz, alkar lagunduz
pasa gaua ta eguna;
beste iñorentzat ez opa
geuretzako nai ez deguna,
ori da, anaiak, kontzientziak
garbi eskatzen diguna.

Alde aundiak daude, mutillak,
emen atzotikan gaurrâ,
gaur gizon eginda ba gaude're
lengo batên giñan aurra;
maita dezagun gure tankera,
zuzendu gure ezurra,
kontzientziak au agintzen du
eta baztertu gezurra.

* * *

Iri.: Eta, azkenez, bertso pare bat barreri, parrari.

Gor.: Gauz asko dira onak munduan
ta bat goratu bearra, (11)
naizta eraman neke samarrez
ta bizi-modu baldarra;
uxatu'izkagun kezka guztiak,
kendu barruko dardarra,
eta gure arpegi auetantxe
azalduaz irriparra.

Bost milla euskaldun bildu gera ta
ez dezagun izan penik,
alaitasunez izan gaitezen,
au eskatzen dizutet nik;
emen eztago euskera zarra
maite eztun andre-gizonik,
irriparrea ez dan tokian
ez da egizko zorionik.

XALBADOR

Iri.: Bertsoa bota'iozu   **(3)**
zere buruari...

Xal.: Gaiztorik ezin bota
egin nereari,
badakit ni zoin naizen
esker Yeinkoari,
abantail gutxi det eta
akatsa ugari.

Iri.: Anaiak omen ziran
Kain eta Abel...

Xal.: Berriz heien eremura
gu ez gaitezke hel,

---

zoin = zein, nor.

esker Yeinkoari = eskerrak Jainkoari.

abantail = bentaja.

heien eremura = aien lurraldera.

hel = eldu, iritxi.

haienganik datorkigu
orrenbeste goibel,
batto zintzoa zen ta
bestea berriz ergel.

* * *

Iri.: Orain iru bertso kantatu bear diz-
kiozu kontzientziari.

Xal.: Nere kontzientziari?

Iri.: Kontzientziari. Nai dezunari.

Xal.: Kontzientziya, izen aundiya,
orai datorkit gogora, (11)
zu zer zaren nik pentsatzeko
pasatu detan denbora!
ustez ezer ez zaren zu eta
zuk igotzen beti gora,
kontzientzirik guk ezpagindu
bizi gindezke gustora...

Kontzientziarekin orroitzen
naiz Kainez ta Abelez,
kontzientziak Kain lurpean
ezarri zuen ahalgez;

---

batto = bata.
zaren = zeran.
ahalgez = lotsaz

nik ere ongi izateko ta
zerbait egitea errez
naiko nuke, bainan kontzientziak
beti erraiten nau ezetz.

Kontzientzia daukanak badu,
ez duenak ez daduka,
ene lekua alerik ere
artan ez nezake truka;
gauza beharra mundu huntako,
ori ez ditaike uka,
kontzientzia gaurko egunean
zoin kristauk ote dauka?

* * *

Iri.: Eta, azkenez, bertso bi parrari,
irriari.

Xal.: Geure izakera gordetzen degu
gizasemek geienetan, (22)
arrozoirikan ez izanda're
iduri dugu penetan;
oi, irria, zu bizi huntako
bearra zira benetan,
sor dakigula maiz irri ori
beti gure ezpainetan.

---

erraiten = esaten.

zoin = zein.

Irria beti ez ditaikela
biotz-barnetikan egin,
gogorik ez balin bada ere
ori egin daike berdin;
nahiz irria gezurra izan
eta berari eman min,
bederen beti eginen dauzu
bere inguruan atsegin.

Irigoyen'ek: Bukatu du saioa Xalbadorrek
ere. Eta orain zortzi minutuko deskantsua
izango degu, ta bitartean juraduak eraba-
kia artuko du.

---

barnetikan = barrutikan, barrendikan.
bederen = beñepein, beintzat.
eginen dauzu = egingo dizu.

ARRATSALDEKO BIGARREN SAIOA

**Uztapide
Xalbador**

ASIERA

Irigoyen'ek: Juraduak artu du erabakia: Uztapiderekin jokatu du Xalbadorrek.

(Au entzundakoan, txistu-soñu aundia sortzen da, ta bertsolariak ezin kantatu dute denbora-puska batean. Ondoren Uztapidek:)

Orain bi urte emen nitzan da
berriro emen nator gaur,   (14)
zertan egongo nazute emen
zuei itzegiteko bildur?
Kopeta beltza dakarkit baña
biotza daukat txit samur,
anai-arreba biotzekuak,
egiten dizutet agur.

(Uztapidek kantatutakoan, Xalbadorren txanda; bañan txistu-soñuak ez diote uzten.

Beste asko, berriz, txaloka asten dira. Buzilla pixka bat ezitzen danean, Xalbador bertso au kantari asten da:)

Anai-arrebak, ez, otoi, pentsa
neure gustura nagonik, (14)
poz gehiago izango nuen
albotik beha egonik;
zuek ezpazerate kontentu
errua ez daukat, ez, nik,...

(Jende guzia txaloka asten da, ta ezin jarraitu du denbora-puska batean; gero, onela bukatzen du bertsoa:)

zuek ezpazerate kontentu
errua ez daukat, ez, nik,
txistuak jo dituzute bainan
maite zaituztet orainik!

(Oraingoan jendea eskuak puskatzerañoko txalotan asten da, ta, txistu-soñurik gabe, txapelketak aurrera jarraitzen du.)

---

beha = beira.

UZTAPIDE TA XALBADOR

Iri.: Joxe ala Mañuel (3)
da zure izena?

Uzt.: Auxe gauza erantzutera
onuntz gatozena!
Joxe jarri ziraten
kartillan aurrena,
bañan Manuel danak
deitzen diratena.

Iri.: Negurtu bear dezu
Uztapiderekin...

Xal.: Gure bien negurria
nik aurretik jakin,
alere lankide baitut
artzen dut atsegin,
gaur ere geldituko da
txapela berekin.

* * *

Iri.: Uztapide, zearo beltzez jantzitako umetxo bati iru bertso kantatu bear dizkiozu.

Uzt.: Auxen da gaia zaidana neri (14)
neregana iritxiya,
bañan alare estutu gabe
emango det iritziya;
nere aurrera ementxen dator
orain aurtxo bat txikiya,
zerengatikan ote zabilta
orrela beltzez jantziya?

Pentsamentuak aitortutzeko
zertarako egon lotsez?
emen daguan aurtxo maitia
maite baidut nik biotzez;
garai batean aingerurikan
ola etzan jazten beltzez,
gure euskeraren lutua ote da?
enuke esango ezetz.

Batzuek azkar samar nolatan
zaizkigun jantziz belztutzen,
bañan neroni berri aldiyak
sekula etzaizkit aztutzen;
eusker a iñoiz ilko danikan
onek eztu sinistutzen,
jantzi beltz ori kendu, aurtxua,
berriz asi da piztutzen.

Iri.: Xalbadorrek beste iru bertso, zergatik aurrak, jaiotzen diranean, negar egiten duten esanaz.

Xal.: Aur maite orrek berak zer daki (23)
 ez baiterauka indarra?
 aingerutxo maite orrek beti
 dauka lagundu bearra;
 bertzerik ezer ez daki eta
 berak lenengo negarra,
 maiteak ez derauka pasturik
 mundu huntako ondarra.

Iñoiz negarrez aurtxo txiki bat
 albotikan dut hauteman,
 aitak entzun ez zezan gero du
 amak gelarat ereman;
 oi, aur maitea, asi parrez zu,
 ez ba negarrari eman,
 naiz ez jakinean zaudela zu
 negarraren erresuman.

---

baiterauka = baitaduka.

bertzerik = besterik.

ez derauka pasturik = ez dauka pasaturik.

ondarra = azkena.

hauteman = nabari, sentitu.

erresuman = erreinuan.

Aurtxoa sortu den ordurako
heltzen dio negarrari,
bera pozetan balin bada're
lanbide orri da ari,
zeren Yeinkoak bere jaiotzan
errana dion aurrari:
gure mundu au tristea dela,
benetako negargarri.

* * *

Iri.: Orain ofizioa emango diegu Uztapide
ta Xalbadorri: Biok anaiak zerate; zu, Uzta-
pide, egunsentian lanera zoaz, eta zu, herriz,
Xalbador, gau pasa eginda, ordu berean etxe-
ra zatoz, eta topo egiten dezute. Alkarrekin
teman iruna bertso.

Uzt.: Anai maitea, entzun itzazu (11)
beste anaiaren esanak:
gure aurreko gurasuak e
etziran ola izanak,
gaur er'egiñak izango'ituzu
zuk egun guztiko lanak,
ama batenak gerade bañio
ez gera berdiñak danak.

---

errana = esana.

Xal.: Argisentiyan etxera buruz
artzen detan ahalgea!
eta zu eni or berriketan
ondo jakin gai nerea;
lanera zoaz gogo baituzu,
ola da egun legea,
bietan errukarriena ni naiz,
lorikan egin gabea.

Uzt.: Gure etxian ikusteko naiz
oraindik ondoren latza,
gaur ere nola egin dezun zuk
txit erretira narratsa;
dirua ola botatzeko zu
etzerade aberatsa,
ia mesedez esan zaidazu
nun pasa dezun arratsa.

Xal.: Taberna batên egonak gira
auzoko Anton ta biak,
eta gero or konturatu gabean
atzeman gaitu argiak;

---

etxera buruz = etxe aldera.

ahalgea = lotsa.

eni = neri.

jakin gai = jakin gabe.

egun = gaur.

atzeman = arrapatu.

zuazi lanerat, nik istant batez
itxi bear tut begiak,
atzartzeaikin moldatuko tut
txerriak eta behiak.

Uzt.: Denbora bazan or ibiltzeko
goizetikan arratsera,
Anjelusian mutil jatorrak
etorri bear du etxera;
orain sasoia ola galduta
gero bazuaz zartzera,
gauza onikan ez da zurekin
mudatutzen ez bazera.

Xal.: Mundu guziyan zabaldua da
lagun zailea naizena,
nik, lagun billa natorrenean,
arrapatzen dut dozena;
eta zu berriz lanetik laister
ohera zuzen-zuzena,
aintzina're jarraituko zaizu
Manuel Tonto izena.

* * *

Iri.: Orain Xalbador kartzela moduko or-
tara eramango dute.

---

zuazi = zuaz.

bear tut = bear ditut, biaitut.

atzartzeaikin = esnatzeakin.

lagun zailea = lagun zalea, adiskide zalea.

aintzina're = aurrera're.

UZTAPIDE

Iri.: Pestarik bear bada **(3)**
bego Donostiya...

Uzt.: Askok botatzen diyo
oneri begiya,
ni're ortako nitzan, bai,
goizian jaikiya,
ez al da ba erri au
oso egokiya?

Iri.: Euskaldunon arnasa
izan da euskera...

Uzt.: Momentu onetan gu
ederki ez gera,
lenago goian giñanak
egin degu bera,
etorriko al da laister
indartzeko era!

Iri.: Zerraldoan dijoanak
“gero arte” diyo...

Uzt.: Gaizki gelditu naiz gauz
au dala mediyo,
ezpaidet entenitu
ta onek zer diyo?
oso zuzen ai naizenik
enago ni piyo.

Iri.: Pakea nai degu ta
ez gerrarik emen...

Uzt.: Ortan badadukazu,
aizu, zerbait kemen,
oraiñ or ibiliyak
dira Israelen,
bertan egin dedilla
gerra orrek amen.

* * *

Iri.: Orain lau puntuko bi emengo dizkio-
gu zortziko txikian bertsoa osatzeko; antza,
dantza, arrantza, esperantza.

Uzt.: Izan nai baldin badegu **(3)**
euskaldunen antza,
beti librian egin
bear degu dantza;

aspaldiyan enaiz ni
juaten arrantzâ,
baña gaur arratseko
badet esperantza.

Iri.: Beste lau puntu: iñor, gogor, jator,
bizkor.

Uzt.: Emen minberatzia **(3)**
ezta komeni iñor,
orregatikan enaiz
aiko oso gogor;
beti portatutzia
gustatzen zait jator,
aguro asiko naiz
ta bukatu bizkor.

* * *

Iri.: Ijito mutil gazte bat, zuk dirua dau-
kazun Bankuko kobradore izendatu omen
dute. Zer deritzazu? Bi bertso.

Uzt.: Zer triste nagon ezin sinistu **(10)**
leike neronek esanda,
oraintxen ere milagro ederra
gure tartian izan da:
gure Bankuko kaja orretara
ijito txar bat jua da,
akabo nere diru pizarrak
lenago gutxi nuan-da.

Lenago ere pasatua naiz
amaika orrelako gai,
ta zelebren bat artzeko emen
nengon oraintxen ere zai;
ijito ori orruntz sartu da
ta beti egingo du jai,
eskolarikan ez du jakingo,
dirua arrapatzen bai.

* * *

Iri.: Eta orain oiari iru bertso.

Uzt.: Nere lanetan pasatutzen det **(24)**
urte guziyan eguna,
baña oiera jua bearra
etorritzian illuna;
nekatutako gerriarentzat
uraxen gauza biguña!
bedeinkatua izan dedilla,
oia, zu egin zifnuna.

Aldrebes edo ongi esaten
jarraituko'iot lanian,
ona zerala len esan degu,
segituko'iot lenian;
bein jua ezkeru luzaro enaiz
egoten aldamenian,
juaian parranda egiñ eta or
gozatu astelenian.

Nere oraingo iru bertsoan
oiaren kontua dabil,
badakizute ni erdi gaixo
eta naguala debil;
bere aurrian aurkeztutzen naiz
eta jarriko naiz umil:
oi zuri batên jaio nitzan da
oi zuriyan nai nuke il.

Iri.: Bukatu du saioa Uztapidek.

XALBADOR

Iri.: Pestarik bear bada (3)
bego Donostiya...

Xal.: Hunat etortzeko beti
bada aitzakiya,
ta euskaldunarentzat
leku egokiya,
emen euskarak badu
bere berokiya.

Iri.: Euskaldunon arnasa
izan da euskera...

Xal.: Ori on ez izaitekotz
anaiak ez gera;
beti jarraitu dezala
gaurko erabera,
ikusten det ez doala
oraindik gainbera.

---

hunat = onera.

gaurko erabera = gaurko erara, gaur bezela.

doala = dijoala.

Iri.: Zerraldoan dijoanak
“gero arte” diyo...

Xal.: Zure esanak, Alfontxo,
jarri nau seriyo,
yendea tristatzen da
au dela mediyo,
sortzeak iltzea du
beti ondoriyo.

Iri.: Pakea nai degu ta
ez gerrarik emen...

Xal.: Pake zaleak mundura
gu jaioak ginen,
orainik guk daukagu
gudua eremanen,
bakeak luzi beza
beti an ta emen.

* * *

Iri.: Orain bi lau puntuko, zortziko txi-
kian bertsoa osatzeko: antza, dantza, arran-
tza, esperantza.

Xal.: Emen jendeak dauka **(3)**
itsaslari antza,
iduri du barruan
daukala arrantza;

gazteak aunitz maite dute
jolas eta dantza,
ortarikan badute
zerbait esperantza.

Iri.: Beste lau puntu. iñor, gogor, jator,
bizkor.

Xal.: Neure ustez lanean (3)
jokatu naiz jator,
jakinduri gutxi bainan
solasetan bizkor;
txistu jotze, hargatikan,
atzeman dut gogor,
ni baino tristeagorik
ez du jarri iñor.

* * *

Iri.: Orain gai bat: ijito mutil gazte bat,
zuk dirua daukazun Bankuko kobradore izen-
datu omen dute. Zer deritzazu? Bi bertso.

Xal.: Aizu, Alfonso, ni ez nezazu (11, 14)
zure gai txarrekin ito,
ni menperatu bearrez emen
aria zira askito;

---

aunitz = asko.

solasetan = itzetan.

atzeman dut = iduritu zait.

askito = naiko, naikotxo.

gauzak orrela direla bainan
ni ez naiz orrekin kito,
dirua irabazlea ni ta
aren yabea ijito.

Narras kusten dut nik ortan ere
gaur naguen ingurua,
ez dago hain leitu erreza
mundu untako liburua;
ijitoa jabe yarri da
nekatu gabe burua,
esku onetan eroria da
gaur Xalbadorren dirua!

* * *

Iri.: Eta, azkenez, Xalbador, iru bertso
oiari, ohatzeari.

Xal.: Ohea bezain zer baliatzen   (21)
ote da gure bizitzan?
leku pausakor obeagorik
nehon ez ditaike izan;
andik kanpora ertetzen gira
egin-bearren peskisan,
astia izanez goizean ere
geiago egonen nitzan.

---

pausakor = atsedengarri, deskansagarri.
egonen = egongo.

Ohe maitea, zurekin badut
nik egundainoko artze,
nahiz artetan ematen duzun
kolpeño bat edo bertze;
bizitze onik zu gabe ez da,
hortaz beti dut aditze,
ez zeradea zuhaur izan zu
maitasunaren ohantze?

Ohe gaixoa, zu maitagarri,
zutaz ez nitaike ixil,
zutaz behartu gabe egun bat
munduan ez daike ibil;
denak orrarat datoz azkenian
izanikan ere abil,
zutan sortu ta zutan aziak
zutan behar degu guk il.

* * *

Iri.: Bukatu du saioa Xalbadorrek. Orain
juraduak erabaki bear du.

(Juradua kanpora dijoa.)

---

ez zeradea zuhaur izan zu = ez al zerade zerori
izan.

ohantze = kabi.

orrrat = orrera.

SARIAK

Irigoyen'ek: (Juradua atzera etorritakoan)
Txapeldun izendatu da Uztapide.

Artu bear ditu: txapela; *La Fanderia*'k emandako makilla bat; *Información y Turismo*'ko Ministroak emandako kopa, eta Gipuzkoako Gobernadoreak emandakoa; amabost milla pezeta Euskal Akademiakoak; bi milla ta hosteun pezeta Donostia'ko Ahorro-Kaja Munizipalekoak; eta milla pezeta Gipuzkoako Ahorro Kaja Probintzialekoak.

Uzt.: Agur bat egin bear dizutet **(25)**
biotza bete-betian,
bai al dakit ba zer pentsatzen e
naguen nere artian?
sekulan enaiz egon izandu
ola poztasun batian,
ia berriro juntatzen geran
danok datorren urtian.

Iri.: Bigarren saria, Xalbador: Gipuzkoako Diputazioko Presidentearen kopa; amar milla pezeta Euskal Akademiakoak; bi milla ta bosteun pezeta Donostia'ko Ahorro-Kaja Munizipalekoak; eta milla pezeta Gipuzkoako Ahorro-Kaja Probintzialekoak.

Xal.: Ez dakit egun zer pasatu den   (25)
nik frontoi unen barruan,
olako gauza ez-berdin batzuk
pasatzen dira munduan;
bertzên txistuak entzunik ez naiz
ni oso pozikan juan,
txapela beti ondo dagola
lenago zagon lekuan.

Iri.: Irugarren saria, Juan Lopategi: Donostiako Ayuntamentuaren kopa; bost milla pezeta Euskal Akademiakoak; iru milla pezeta Etxeberria Patriziok ematen dituanak; eta milla pezeta Gipuzkoako Ahorro-Kaja Probintzialarenak.

Lop.: Gaur gugana jatsi da   (6)
geure eguzkiya,
beroturik biyotza
ta gure ustiya;

---

egun = gaur.
bertzên = bestên.

besarkada batekin
agur, Donostiya,
zuga maitatu dot nik
aberri guziya.

Iri.: Laugarren, Lazkao-Txiki: Iruñeko *Principe de Viana*'ren kopa; iru milla pezeta Euskal Akademiakoak; bi milla pezeta Donostiako Bankukoak; milla pezeta Gipuzkoako Ahorro-Kaja Probintzialekoak; eta bosteun pezeta euskaltzale batek emanak.

Laz.: Eskerrik asko, jaun da andreak,
biotz dana zabaldurik; (26)
esan nai nuke: berriz ez jarri
len bezela zapuzturik;
denok anaiak gerala zuek
ipiñi konturaturik,
Xalbador ere ala degu ta
geiago ez jo txisturik.

Iri.: Bostgarren, Gorrotxategi: Gipuzkoako Bankuaren kopa; iru milla pezeta Euskal Akademiakoak; bi milla pezeta Jose Lizarazu jaunak emanak; eta milla pezeta Gipuzkoako Ahorro-Kaja Probintzialekoak.

Gor.: Danok agurtutzeroa (27)
nua azkenean,
nua azkenean,
egun guzia pasa
bertsoko lanean;
euskera zarra jarri
ain leku onean,
Euskalerritik banua,
pena barrenean...
berriz e deitu zuek
nai dezutenean,
berriz e deitu zuek
nai dezutenean.

Iri.: Seigarren, Arozamena: Jose Luis Minder'ek emandako kasko bat, buruko kasko bat motorrean joateko; iru milla pezeta Euskal Akademiakoak; milla pezeta Gipuzkoako Ahorro-Kaja Probintzialekoak; eta milla pezeta Antonio Valverde jaunak emandakoak.

Aro.: Iru-Txulo'ren izena dezu (8)
asaba zarrak jarriya,
eguna pasa zu ikustera
emen nitzan etorriya;
mundu guztiyan ezagun zera,
gañera maitagarriya,
agur bero bat eskeintzen dizut,
Donosti zoragarriya.

Iri.: Zazpigarren, Garmendia: iru milla pezeta Euskal Akademiakoak; milla pezeta Gipuzkoako Ahorro-Kaja Probintzialak emanak; eta milla pezeta Santander'ko Bankuak.

Gar.: Sei aurretikan badira eta (8)
ni naiz zazpigarrena,
badakizute batek bakarrak
bear duela aurrena;
gorrotoik gabe gu berriz ere,
bai, bilduaz alkarrena,
gaur baña suerte obeago
izango baidet urrena.

Iri.: Eta zortzigarren, bederatzigarren eta amargarren, irurak berdin, Mugartegi, Mattin eta Madariaga: iru milla pezeta Euskal Akademiakoak; eta milla pezeta Gipuzkoako Ahorro-Kaja Probintzialak emanak.

Oraindik sari geiago daude: eguneko bertsorik onena ta beste batzuk:

Bertsolaririk zarrenari milla ta bosteun pezeta ematen dizkio Tolosa'ko Bankuak; eta zarrena uste det Uztapide dala.

Iru bertsolari gazteenentzat bakoitzari milla pezeta Bizkaiko Bankuak. Gazteena uste det Gorrotxategi dala. Berari emango dizkiogu eta iruren artean partituko dituzte.

Bertsolaririk gazteenari, Joakin Zubiria jaunak emandako kopa, ta gazteena Gorrotxategi da.

Eguneko bertsorik onena bota duenarentzat, *Información y Turismo*'ko Ministroak emandako kopa eta milla pezeta Santander'ko Bankuak emanak. Eta sari ori ematen zaio, Xalbadorrek arratsaldeko bigarren saioan lenbizi kantatu duen bertsoari.

Gañera, bertso-zale batek bosteun pezeta eman ditu, gaur goizean Arozamena'k Urumea'ko ibaiari kantatu dion bertsoarentzat.

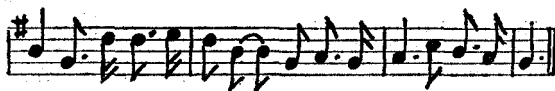
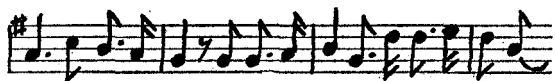
Bederatzi puntukorik ez da kantatu. Beraz, oriek dira sari guziak.

Onekin bukatzen da gaurko saioa.

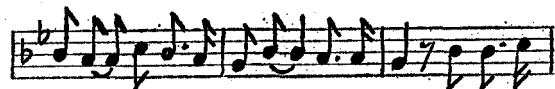
DOÑUAK

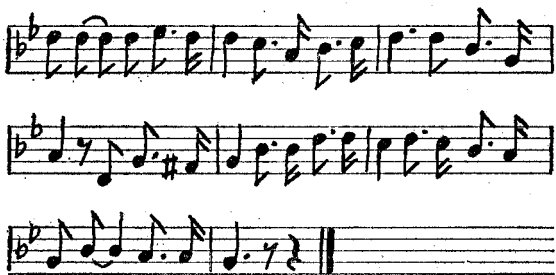
(Manuel Yaben eta Ambrosio Zatarain jaunak, magnetofonotik paperera itzuliak.)

1

2

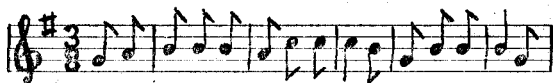

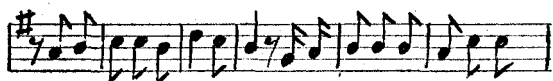

3

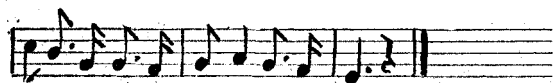
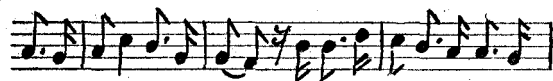
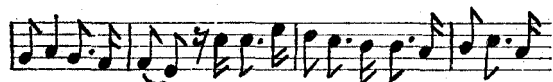

4

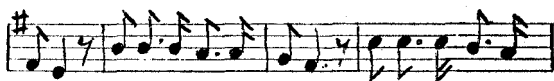
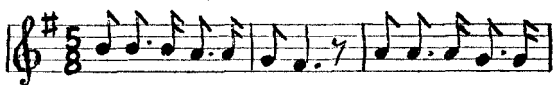

5

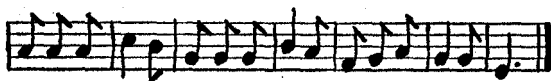
6

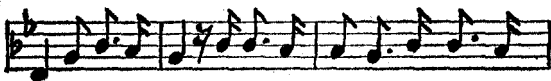
7

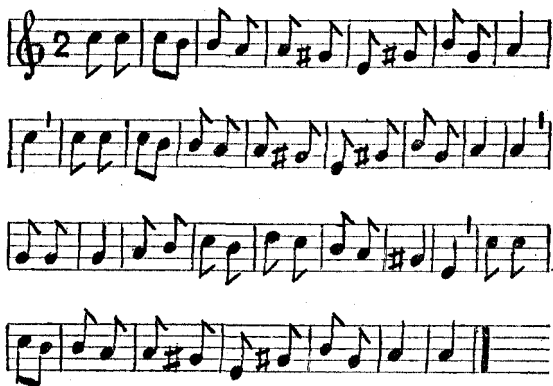

8

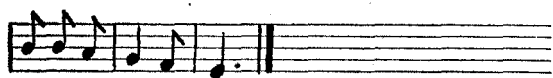

9

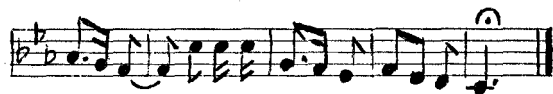
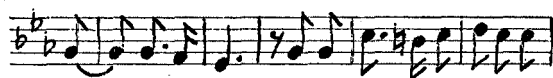
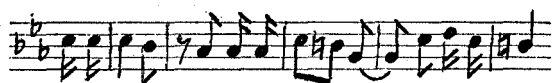
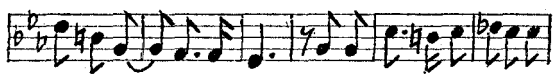

10

11

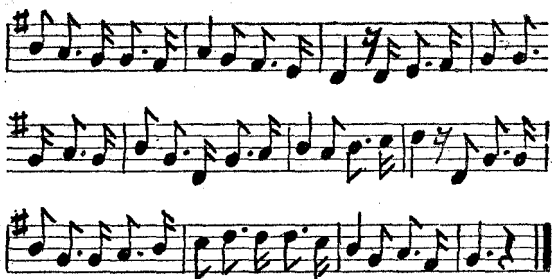

12

Musical score for exercise 12, consisting of five staves of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The notation includes eighth and sixteenth notes, rests, and slurs. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The second and fourth staves begin with a sharp sign (#) indicating the key signature. The fifth staff ends with a double bar line.

13

Musical score for exercise 13, consisting of three staves of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 5/8. The notation includes eighth and sixteenth notes, rests, and slurs. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The second and third staves begin with a sharp sign (#) indicating the key signature.

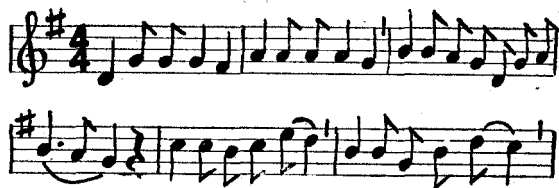
14

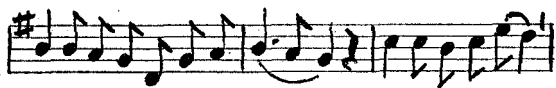

15

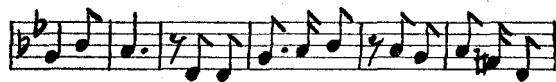

16

17

18

Musical score for exercise 18, consisting of five staves of music. The key signature is two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 3/8. The notation includes eighth notes, quarter notes, and slurs. The piece concludes with a double bar line.

19

Musical score for exercise 19, consisting of three staves of music. The key signature is two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 3/4. The notation includes eighth notes, quarter notes, and a triplet of eighth notes. The piece concludes with a double bar line.

20

21

Musical score for exercise 21, consisting of six staves of music in 3/8 time. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and accidentals (sharps and naturals). The piece concludes with a double bar line.

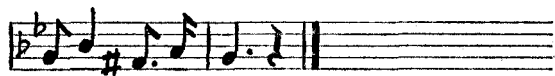
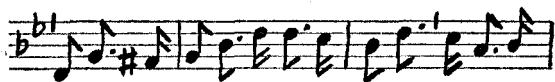
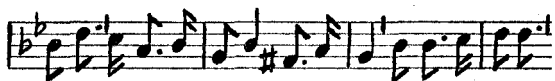
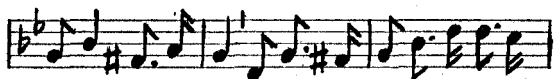
22

Musical score for exercise 22, consisting of two staves of music in 5/8 time. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and accidentals (flats). The piece concludes with a double bar line.

24

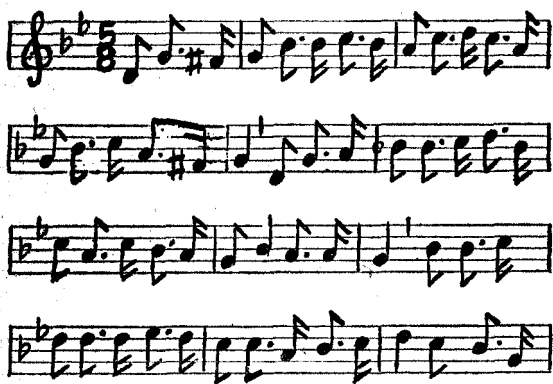

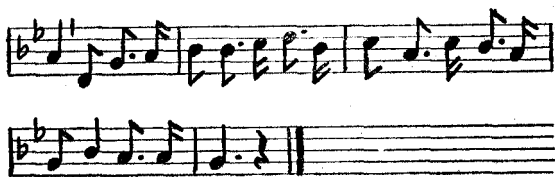
25

26

27

ORAINDAÑOKO LIBURUAK

1. R. Artola: SAGARDOAREN GRAZIYA (Aitua).
2. M. Soroa: GABON, AU OSTATUBAI, ANTON KAIKU. (Aitua).
3. F. Apalategi, S.I.: EUSKAL MUTILLAK AR-METAN, I.
4. Pepe Artola: USTEZ LAGUNA DETAN.
5. P.M. Urruzuno: EUSKALERRITIK ZERURA. (Aitua.)
6. T. Alzaga: RAMUNTXO (Aitua).
7. R. Azkarate: GALTZAUNDI.
8. A. Apaolaza: PATXIKO TXERREN.
9. B. Iraola: OROITZAK.
10. ERREGE EGUNEKO BERTSO SAYOA (1962) (Aitua).
11. P. Larzabal: BORDAXURI (Aitua).
12. Bilintx: BERTSO TA LAN GUZIAK.
13. M. Izeta: DIRUA GALGARRI.
14. P. Larzabal: IRU ZIREN.
15. EZKONTZA GALDUTAKO BERTSOAK, I.
16. A. M.ª Zabala: GABON GAU BAT.
17. A. M.ª Labayen: MALENTXO, ALARGUNI
- 18-19. A. Zavala, S.J.: TXIRRITA. (Aitua).
20. F. Goñi, S.I.: LURDESKO GERTAERAK.
21. P. Larzabal: HERRIKO BOZAK edo NOR AL-KATE.
22. BERTSOLARIEN TXAPELKETA (30-XII-1962).
23. AIZKOLARIAK.
24. F. Imaz: BERTSO GUZIAK.
25. A.P. Iturriaga: JOLASAK.
26. A. M.ª Zabala, A. Larraitz, Mir: PERIYAREN ZALAPARTAK.
27. AZPEITIKO PREMIYOAREN BERTSOAK.
28. B. A. Moguel: IPUI ONAK.
29. T. Alzaga: BURRUNTZIYA.

30. *G. Anduaga*: EGUNSENTIKO TXORIA.
31. *M. Soroa*: BARATZAN.
32. *M. Elicegui, A. Zavala, S.I.*: PELLO ERROTAREN BIZITZA.
33. *M. Elicegui, A. Zavala, S.I.*: PELLO ERROTAK JARRITAKO BERTSOAK.
34. *P. Larzabal*: SENPERE-N GERTATUA.
- 35-36. *J. V. de Echagaray*: FESTARA.
37. *A. Cardaberaz, S.I.*: EUSKERAREN BERRI ONAK.
38. *S. Salaverria*: NERONEK TIRAKO NIZKIN.
39. AMAR URTEKO BERTSO-PAPERAK.
- 40-41. *J. R. Zubillaga*: LARDASKETA.
42. *Uztapide*: NOIZBAIT.
43. BERTSOLARI-TXAPELKETA (1-I-1965).
44. *P. Larzabal*: HILLA ESPOSATU.
- 45-46. *J. M. Satrustegui*: BORDEL BERTSULARIA.
47. *P. M. Urruzuno*: IRU ZIRI.
48. *P. Barrutia, Sor Luisa, X. Munibe*: TEATRO ZAARRA.
- 49-50. *A. Zavala, S.I.*: PELLO ERROTAREN ITZALLA.
51. *P. M. Urruzuno*: UR-ZALE BATEN IPUIAK.
- 52-53. *G. Anduaga*: BERTSO-BILDUMA.
54. *A. Zavala S.J.*: PERNANDO AMEZKETARRA BERTSULARIA.
55. *Basarri*: LAUGARREN TXINPARTAK.
56. *A. Zavala, S.J.*: UDARREGI BERTSULARIA.
- 57-58. *C. Beobide, O.F.M.*: ASIS'KO LOREA.
59. *A. Zavala, S.J.*: AXENTXIO TXANKA BERTSULARIA.
60. *A. Zavala, S.J.*: ERRIKOTXIA, ITXASPE ta beste zenbait bertsolari.
61. *A. Zavala, S.J.*: GAZTELU BERTSULARIA.
62. *A. Zavala, S.J.*: ZARAUTZ'KO ZALDUBI BERTSULARIA.
- 63-64. *A. Zavala S.J.*: JUAN ETA PELLO ZABALETA BERTSULARIAK.
65. *J.M. Satrustegui*: LUZAIDE'KO KANTIAK.
66. *A. Zavala, S.J.*: IRU BERTSOLARI.
67. BERTSOLARI TXAPELKETA (11-VI-1967).